

POLYÓIRATSZEMLE

63

001.815

A Science Citation Index.- Válasz gyakran feltett kérdésekre.-
 /Science Citation Index.- Answers to frequently asked questions/ -
 GARFIELD, E. - R.Internationale de la Documentation, 32.k.3.sz.1965.
 aug. p. 112-116.

A Science Citation Index-et /SCI/ részletes vizsgálat alá veték. Számadatokkal bizonyítja, hogy az SCI megfelelő mértékben fogja át a feldolgozott tudományterületet s az arra vonatkozó referenciákat egyaránt. Az 1961-es kiadás 1 400 000 hivatkozást tartalmaz, az 1965-ös kiadás már 3 milliót. Az alaptudományokkal foglalkozó tudományos folyóiratok feltárása az SCI-ben kiválóan mondható. Különösen nagy súlyt fektettek a szabadalmak feldolgozására, s 1964-től az összes USA szabadalmakat feldolgozták. A folyóiratcikkek tekintetében 30 ország szakfolyóirataira támaszkodtak. Téves az a nézet, mely szerint egy-egy művet oly gyakran idéz az SCI, hogy ez terjedelmét feleslegesen megnöveli és használatát megnehezíti. Valójában az átlagos cikket egy évben csupán egyszer idézik, és a cikkek csupán 0,12 %-a szerepel az indexben több mint 20 alkalommal. Gyakran felmerülő probléma, hogy az SCI igen drága: előfizetése 1250 \$ évente - a szerző véleménye szerint azonban helyes használata esetén ennél nagyobb összeget takaríthatnak meg előfizetői.

/V.P./

64

001.815

Prekoordináció és hierarchia az indexelésben.- /Précoordination et hiérarchie dans l'indexation/ - MILLS, J. - Bulletin des Bibliothèques de France, 10.k. 9-10.sz. 1965.szept.-okt. p. 331-347.

Az indexelés története során egyre fejlődtek azok a módszerek, melyek a kérdéseknek, ill. a bennük foglalt kifejezések kombinációinak leginkább megfelelő dokumentumok kiválasztására irányultak. A fejlődés 3 fő fázisa: először magukat a dokumentumokat rendezték el az osztályozásnak megfelelő rendben, majd a katalógusok alakultak ki, s a 3. fázis a postkoordinált rendszerek kialakulása. Prekoordináció esetében a fogalmak közötti kapcsolatokat már előre meghatározzák, míg postkoordináció esetén a dokumentumok jellemzőit elszigetelt egységekként kezelik, melyek között a kapcsolatokat csupán utólagosan, a keresés során határozzák meg. Hangsúlyozza, hogy bizonyos esetekben még ma is komoly jelentőséggel bír maguknak a műveknek osztályozott rendszerben történő tárolása, bár ezzel szemben sok az előítélet. Analizálja az osztályozási /prekoordinált/ rendszerekkel kapcsolatos nehézségeket, s rámutat arra, hogy a prekoordináció akadályozza a visszakeresést, mivel az anyag "szóródása" ellen nem biztosít hatékony eszközt, míg a postkoordináció esetében ez a hátrány nem érvényesül. A postkoordináció nagyobb mélységű feltárást

tesz lehetővé: az indexelés kimerítőségének mértékével kapcsolatban a mélyreható vizsgálatok számszerű eredményeit ismerteti. /V.P./

65

001.815+002.513.5

Összehasonlító tanulmány a hagyományos és az újabb információ-szervezési módszerekről. - /Studiu comparativ al metodelor convenționale si neconvenționale de organizare a informațiilor/ - LAZARESCU, G. - Studii și cercetări de documentare și bibliologie, 7.k. 1.sz. 1965. márc. p. 3-19.

A tájékoztatási rendszer, az információfeldolgozás, az információ-visszakeresés és az információszervezés fogalmának meghatározása és a hagyományos és nem hagyományos módszerek megkülönböztetésének tisztázása után összehasonlítja az egyetemes tízedes osztályozórendszert a Taube-féle koordinált tárgyszavasítással, és a két rendszer előnyeinek és hátrányainak mérlegelése alapján az utóbbi mellett foglal állást. Példákat is ismertet annak igazolására, hogy a koordinált tárgyszavasítás megkönnyíti a tárgymutatók kibővítését, a kiadványok elemzését, a katalógusok kezelését, a visszakeresést, az irodalomkutatást, a gépesítést és az automatizálást. Romániában jelenleg az ETO alkalmazása van túlsúlyban, de több kezdeményezés tapasztalható az újabb módszerek, többek között a koordinált tárgyszavasítás bevezetésére. Az akadémia tudományos dokumentációs központjában is folynak ilyen jellegű kutatások. Az EURATOM és az USA-beli National Science Foundation vizsgálataiból az új módszerek terjedésére lehet következtetni. A koordinált tárgyszavasításnak megvan az az előnye is, hogy lehetővé teszi a fokozatos áttérést, de bevezetésének előfeltétele minden egyes országban /nyelvterületen/ a megfelelő tézaurusz megalkotása.

/Sz.Gy./

66

002:33/498/

Dokumentáció a gazdasági tudományokban. - /Documentarea în științele economice/ - DEMETRESCU, R.C. - CARAVIA, P. - Calauza Bibliotecarului, 18.k. 10.sz. 1965. p. 580-585.

A közgazdaságtudományok dokumentálása terén Romániában folyó munka áttekintése. A tervhivatal, a pénzügyminisztérium, a nemzeti bank, a kereskedelmi kamara, a statisztikai hivatal keretén belül műszaki és gazdasági jellegű könyvtárak alakultak, az akadémiai gazdasági kutatóintézet és a bukaresti V.I. Lenin Gazdaságtudományi Intézet tudományos könyvtárakat létesített. E könyvtárakon kívül a főiskolák és az egyetemek, a műszaki dokumentációs központok könyvtáraiban, a nyilvános és a szakszervezeti könyvtárakban is gyűjtik a gazdasági vonatkozású kiadványokat. Az akadémia dokumentációs központja gazdaságtudományi sorozatokat ad ki elméleti politikai gazdaságtan, ipargazdaság, mezőgazdaság, belkereskedelem, anyaggazdálkodás, világ gazdaság, külkereskedelem és nemzetközi kereskedelem, pénzügy és hitelügy, gazdasági statisztika témakörök szerinti fel-

156

osztásban. A műszaki dokumentációs központ referáló folyóiratának gazdasági témakörei: a vállalati tervezés és az új eljárások gazdasági hatékonysága, munkaszervezés és bérghazdálkodás, a vállalatok szervezése, vezetése és ellátása, árpolitika és önköltség, gazdasági statisztikai kérdések. Hasonlóképpen az ágazati dokumentációs központok is foglalkoznak kiadványaikkal gazdasági kérdésekkel. Javaslatok a gazdasági dokumentáció továbbfejlesztésére.

/Sz.Gy./

67

002:378

Az információs és dokumentációs képzés jelenlegi helyzete és perspektívái. - /Gegenwertiger Stand und Perspektiven der Ausbildung auf dem Gebiet der Information und Dokumentation/ - KRETSCHMAR, E. - ZIID Zeitschrift, 12.k. 5.sz. 1965.okt. p. 135-139.

A főiskolai és egyetemi oktatás során két formában kell a szakirodalmi tájékoztatással kapcsolatos igényeket figyelembe venni: gondoskodni kell a tájékoztatási hálózatban dolgozó, felsőfoku képesítéssel /egyetemi, főiskolai végzettséggel/ rendelkező szakemberek speciális kiképzéséről és az összes egyetemi ill. főiskolai hallgatót meg kell ismertetni a munkájukat nagyban elősegítő dokumentáció alapelveivel. Az oktatás kérdéseivel kapcsolatos koncepció kidolgozása céljából a ZIID az összes illetékes állami és társadalmi szerv képviselőinek bevonásával munkabizottságot hozott létre. A koncepció szerint a dokumentációs szakemberek kiképzését három úton oldhatják meg: A dokumentációt tanulhatják más természettudományi, társadalomtudományi tárgy mellett egyenrangú szaktárgyként, vagy lehet a dokumentáció több tárgy közül választható, végül megoldható a szakemberképzés egy egyetemi diploma megszerzése után felsőfoku tanfolyamok keretében. A berlini könyvtárosképző szakiskola példáján elemzi a könyvtárosok dokumentációs képzését és speciális információs mérnökök oktatását.

/V.P./

68

002.004

Az információ felhasználásával kapcsolatos tanulmányok. I.rész - Eredmények és további igények. - /Information use studies. Part I - Past results and future needs/ - FISHERDEN, R.M. - J. of Documentation, 21.k. 3.sz. 1965.szept. p. 163-169.

A cikk célja, hogy tömör áttekintést adjon az elmúlt években nagy számban elkészített azon tanulmányok eredményeiről, melyek az információra vonatkozó igények és az információk felhasználásának elemzésével foglalkoztak. E tanulmányok eredményeként természetesen bizonyítható, hogy jelentős anyagi károkat okoz a kutatások során a tájékozottság hiánya. Angliában az évi veszteség ebből 6 millió font-ra tehető. A megkérdezettek 21 %-a egy felmérés során úgy találta, hogy kutatásuk bizonyos mértékben duplikáció volt. A helyzeten az elsődleges publikációk gyorsításával és a folyamatban levő kutatásokról kiadott tájékoztatással lehetne segíteni. A meglévő könyvtá-

rák használata nem bizonyult megfelelőnek. A szakembereket jobban ki kell képezni a tájékoztatás felhasználásának módjára. Bizonyos esetekben a referátumok nem előnyösebbek, mint az egyszerű címjegyzékek. Több összefoglaló tanulmányra van szükség. - A tájékoztatási szolgálat fejlődésének rövid áttekintése után a szerző 7 pontban összefoglalja azokat az információkat, melyeket a további kutatásoknak még szolgáltatniuk kell.

/V.P./

69

002.004

Az információ felhasználásával kapcsolatos tanulmányok. 2.rész - Néhány újabb tanulmány összehasonlítása. - /Information use studies. Part II. - Comparison of some recent surveys/ - BARNES, R.C.M. - J. of Documentation, 21.k. 3.sz. 1965.szept. p. 169-177.

Az információk felhasználására vonatkozó különböző tanulmányok jellemzőit veti egybe. Rámutat az információfelhasználók köréből történő "mintavétel" két fő módszerének különbségére: az egyik esetben a kiválasztás folyamata független az alany információfelhasználási szokásaitól, a másik esetben a tájékoztató szolgálatnál jelentkező felhasználók közül választják ki a példákat, s ez helytelen eredményt adhat. A feljegyzett megfigyelések típusában is lényeges különbségek vannak. - E cikk célja, hogy 5 tanulmány számszerű eredményét vesse egybe: az Advisory Committee on Scientific Policy, Fishenden, Barnes, Martyn és Nil által végzett felméréseket hasonlítsa össze, az információforrások, referenciaforrások analízise, a kutatások előtt megszerzett információk mennyiségének meghatározása és a kutatások terén jelentkező párhuzamosságok elemzése során alkalmazott módszerek szempontjából. A vizsgálatok közös elemeinek elemzése azt mutatta, hogy bár az eredmények ellentmondásossága nem magyarázhatatlan, az alapelvekben és módszerekben jelentkező lényeges eltérések lehetetlenné teszik az azonos következtetések levonását.

/V.P./

70

002.5:608.3/474/

A szabadalmi munka szervezése a baltikumi köztársaságokban. - /Organizacija patentnoj rabotü v pribaltijszkih reszpublikah/ - ZUJUS, I. - MIKUTA, A. - Nauceno Tehnicseskaja Informacija, 7.sz. 1965.jul. p. 3-7.

A baltikumi szovjet köztársaságok szabadalmi tájékoztatási munkájának összehasonlítása azt mutatja, hogy ezt a tevékenységet köztársasági vagy gazdasági körzeti szinten összpontosítani kell. E célból a körzeti és ágazati tájékoztatási központokban szabadalmi szolgálatot szükséges bevezetni, ami lehetővé teszi a szabadalmi tájékoztatás differenciáltabb és hatékonyabb kialakítását, minthogy a szolgálat dolgozóinak jól kell ismerniük a saját körzetük minden egyes vállalatának igényeit. Ezáltal csökkenthetők továbbá a vállalatok tájékoztatási kiadásai, és jobban kihasználható szabadalmi gyűjtemény hoz-

ható létre. Az ilyen szabadalmi gyűjteményt a szabadalmi tájékoztatással foglalkozó szervezetben kell elhelyezni. A körzeti szabadalmi gyűjtemény jelentősen csökkenti a központi szabadalmi szervek szabadalmi leírások és szerzői tanusítványok másolása terén végzett munkáját.

A központi szabadalmi szolgálat módszertanilag vezeti a hozzátartozó vállalatok és intézmények szabadalmi munkáját, hatékonyabban szervezheti a tapasztalatcserét a találmányok termelésbe való bevezetése céljából, valamint a propagandát a szabadalmi irodalom felhasználására.

A vázolt séma megadja a körzeti szabadalmi szolgálat szervezésének fő irányait, amely szerint a Litván SZSZK RINTIP /Köztársasági Műszaki-Tudományos Tájékoztatási és Propaganda Intézet/ szabadalmi osztályának és gyűjteményének tevékenysége is folyik.

/P.S./

71

002.5:001.8

A tájékoztatási technológiai láncok lineáris modelljei. - /Lijnejnų modeli informacinių technologijų cėpocėk/ - SZAGALOVICS, N.M. - Naucsnų Technicseszkaja Informacija, 7.sz. 1965.jul. p. 19-24.

A műszaki-tudományos tájékoztatási rendszerben egyes szervek információs anyagot adnak ki; e szervek termelési tevékenysége sok közös vonást mutat nemcsak egymás között, hanem bármely folyamrend szerű termeléssel, ahol az egyes műveletek egymásutáni összekapcsolódása megvalósul. Itt a következő fogalmak fordulnak elő:

- megrendelés - külső /bemeneti/ hatás a rendszerre,
- a rendelés átfutása - egymást követő teljesítési műveletek a megrendelés tárgyán,
- a tájékoztatási technológiai lánc - a műveletek egymásutjánának rögzítése.

Először megállapítják a tájékoztatási technológiai folyamat láncának modelljeit, meghatározzák e modellek fő ismérveit és - a tömeges kiszolgálási elmélet elemi apparátusa segítségével - elemzik sajátosságait a megrendelések átfutási idejének szempontjából. A fő eredmény a megrendelés átfutási ideje és a tájékoztatási technológiai lánc közötti kapcsolat meghatározása és a megrendelési sorrend figyelmen kívül hagyása a lánc ütközőpontján a modellfajta tekintetbevételével.

A fentiek szerint kapott eredmények alapján elvégezhető a reális tájékoztatási technológiai lánc rendszerezése a referenz-szolgálati, a referálási és a bibliográfiai lánc kiemelésével. A bemutatott példák szemléltetik az ilyen láncok részletes számításának módszerét. Megfogalmazza a reális tájékoztatási technológiai láncok optimalizálásának feltételeit a gépesítés különböző szintjein.

/P.S./

72

002.5:608.3

A Szovjetunió csatlakozása az Ipari Tulajdonvédelmi Párizsi konvencióhoz és a tájékoztatási szervek feladatai. - /Priszoedinenie

SzSzsZR k Parizsszkoj Konvencii po Ohrane Promislennoj Szobsztvennoszti i zadacsi informacionnüh organov/ - DOZORCEV, V.A. - Naucno Tehnicseszka Informacija, 8.sz. 1965.aug. p. 19-23.

A Szovjetunió 1965. július 1-vel csatlakozott az Ipari Tulajdonvédelmi Párizsi Egyezményhez, amely lépést a szovjet tudomány és technika gyors fejlődése, az ipari export állandó növekedése, a külföldi műszaki-tudományos eredmények felhasználásának szükségessége indokolta. Az Egyezmény fő tartalmát az ún. "egyezmény szerinti elsőbbség" jelenti, azaz az elsőbbségi bejelentés kelte, amelyet az Egyezmény bármelyik tagállama megtehet, és ez érvényes a többi résztvevő országban is.

A Szovjetuniónak a Párizsi Egyezményhez való csatlakozása a tájékoztatási szervek elé számos feladatot állít:

1. a szabadalmi anyaggyűjtemények kiegészítése, amely nélkül nem biztosítható a szabadalmazhatóság és a szabadalmi tisztaság;
2. találmányi szintű munkák feltárása, találmányi igénybejelentések operatív szerkesztése, ami lehetővé teszi a Szovjetunióban létrehozott újdonságok felhasználását, mind belföldön, mind külföldön;
3. kellő időben való tájékozódás a Szovjetunióban szabadalmazott találmányokról, ami lehetővé teszi a szabadalomtulajdonosok igényeinek elkerülését és operatív döntést licenciák megvásárlása tárgyában;
4. részvétel a szovjet találmányok külföldi szabadalmaztatásában, ilyenek feltárásában és propagandájában;
5. tájékozódás szovjet találmányokról a szovjet népgazdaságba történő leggyorsabb bevezetésük céljából;
6. közreműködés ama rendszabályok betartásában, amelyek megakadályozzák újdonságok idő előtti elhíresztelését.

/P.S./

73

002.513.5

Bevezetés a bibliográfia és könyvtárügy gépi dokumentációjának néhány problémájába. - /Einführung in einige Probleme der maschinellen Dokumentation für Bibliographie und Bibliothekswesen/ - DUX, W. - Zentralblatt für Bibliothekswesen, 79.k. 9.sz. 1965.szept. p. 553-564.

A bevezetőben összefoglalja a gépi dokumentáció előnyeit, majd sorra veszi az adatok tárolásának ill. visszakeresésének különböző mértékű gépesítési megoldásait. Az első fokozat a perem-, mezőlyukasztásos, valamint a vizuális lyukkártyák alkalmazása. A második fokozat a gépi lyukkártyák igénybevétele. Speciálisan tájékoztatási célgépek a mikrofilmes információ-visszakereső berendezések: a Rapid Selector, Filmorex, Minicard, stb. A legkorszerűbb megoldást az elektronikus számológépek használata jelenti. Érdekes képet mutat a különböző módszerek alkalmazása esetén elérhető tárolási kapacitás fajlagos értékének alakulása: gépirás esetén 15 bit/cm², gépi lyukkártyák esetén 6,6 bit/cm², lyukszalag esetén 11 bit/cm², mágneszalag esetén 1300 bit/cm², mikrofilm esetén max. 1 millió bit/cm² az elérhető tárolási kapacitás fajlagos értéke. A gépi dokumentáció legnagyobb problémái közé tartozik, hogy a szavakkal leírható tartal-

lom egyes elemei logikai kapcsolatban állnak egymással, s ennek a kapcsolatnak "lefordítása", a gép tudomására hozatala igen nehéz. Ismerteti a programozás, a programnyelvek, az elektronikus számítógépek s a gépi olvasás alapvető ismereteit és problémáit. /V.P./

74

002.513.5

Dokumentációs tanulmányok a nem-numerikus információ feldolgozásával kapcsolatban. - /Etudes documentaires concernant le traitement de l'information non-numerique/ - GARDIN, J.C. - R.Francaise de Traitement de l'Information, 8.k. 3.sz. 1965.3.n.é. p. 215-223.

A francia CNRS Blaise Pascal Intézetében 1963-ban kis munkacsoportot hoztak létre azzal a megbízással, hogy a nem-numerikus információ feldolgozásával, különösképpen a gépi dokumentáció és gépi fordítás kérdéseivel foglalkozó kutatásokat és megoldásokat nyilvántartsa. A nyilvántartás célja, hogy az ilyen kérdésekkel foglalkozó szakemberek részére biztosítsa mind Franciaországban, mind pedig más országokban folyó munkálatokról a szükséges információt. Jelenleg mintegy 4000 munkát tartanak nyilván: a vonatkozó dokumentumokat szerző, intézet és tárgy szerint indexelték. Felmerült az a javaslat, hogy rendszeresen adjanak ki egyes speciális kérdésekkel kapcsolatban bibliográfiákat, ami annál is nagyobb jelentőséggel bírna, mivel a nyilvántartott és feldolgozott anyag jelentős része nehezen hozzáférhető, - a szükséges anyagi fedezetet azonban még nem sikerült megkapni. Mintaképpen a dokumentáció gépesítés nem publikált /sokszorosított formában rendelkezésre álló/ ritka és nagyértékű anyagából közül rövid annotált összeállítást. /V.P./

75

002.513.5

A könyvtárhasználat automatizálásának fejlődése. - /Automationsfortschritte in der Bibliotheksbenutzung/ - SCHWEISSEMER, W. - Dokumentation, Fachbibliothek, Werksbücherei, 13.k. 6.sz. 1965.szept.-okt. p. 189-190.

Az Egyesült Államokban 3 nagy orvosegyetemi könyvtár: a Harvard University, a Columbia University és Yale University könyvtára meg-egyeztett abban, hogy közösen használják egy elektronikus számítógépet az információ-visszakeresés meggyorsítására. A 3 könyvtár együttesen több mint 1 millió művel rendelkezik. Jelenleg minden művet csupán 2 tárgykörbe tudnak besorolni, - az elektronikus számítógép alkalmazása ennek többszörösét teszi lehetővé. A művek jellemzésére tárgyszavakat használnak; tárgyszójegyzékként a gépesített Nemzeti Orvostudományi Könyvtár, a MEDLARS tárgyszógyűjteményét alkalmazzák. A könyvtárakban elhelyezett elektromos írógépek közvetlen kapcsolatban állnak /-telefonvonalon keresztül/ a számítógéppel, s az érdeklődő maga közölheti kérdését a számítógéppel. A kapott válasz alapján azonnal módosíthatja: szűkítheti vagy bővítheti kérdését. - A számítógépet a könyvtárak az információ-visszakeresésen kívül az

új beszerzési jegyzékek előállítására, a kölcsönzés nyilvántartására stb. is felhasználni kívánják. A rendszer 2 év múlva épül ki teljesen.

/V.P./

76

002.513.5:061.3

Nemzetközi kutatóintézet az információ-visszakereső rendszerek tanulmányozására. - /International Advanced Study Institute on evaluation of information retrieval systems/ - KLEMPNER, I.M. - Special Libraries, 56.k. 8.sz. 1965.okt. p. 601-602.

A fenti címmel összejövetelt tartottak az információ-visszakereső rendszerek értékelése céljából 1965. július 12-23. között Hágában. A kéthetes program első hetében az összefoglaló jellegű előadások hangzottak el, míg a második héten részletesen megvitatták a következő kérdéseket: a működő rendszerek értékelésének kritériumai, kísérleti rendszerek vizsgálatának tervezése, mérések és az eredmények értékelése, komplett rendszerek értékelése. A szerző kiemeli Salton professzor előadását a 7094 típusú IBM számítógéppel dolgozó teljesen automatizált SMART rendszerrel kapcsolatos kísérletekre vonatkozólag. Ez a rendszer az előadó szerint a dokumentumokat és visszakeresésre vonatkozó igényeket előzetes manuális analízis nélkül képes feldolgozni, és azokat a dokumentumokat adja ki válaszképpen, melyek a kérdésnek a lehető legpontosabban megfelelnek. Közelítő jellegű keresési technika biztosítja, hogy kísérleti formában vizsgálják meg a dokumentumok feldolgozásának különböző módszerei által biztosított hatékonyságát. - A többi előadásról csak egészen röviden emlékezik meg.

/V.P./

77

002.513.5:66.011

Kémiai folyamatábrák kódolása és rögzítése gépi visszakeresés céljából. - /Coding and recording of chemical flow-sheets for mechanical search/ - DE LAET, F.C.R. - R.Internationale de la Documentation, 32.k. 3.sz. 1965.aug. p. 91-98.

A vegyipari gyártási eljárások folyamat-egységekből és művelet-egységekből tevődnek össze, amelyeket folyamatábrákkal szokás ábrázolni. A Nemzetközi Szabványügyi Intézet kutatásokat végzett arra vonatkozólag, hogy miképpen lehet ezeket a folyamatábrákat 80 oszlopos gépi lyukkártyákon rögzíteni. A kártyákat vízszintes irányban 5 sávra osztották fel, - ezek két-két sorból állnak, s művelet-egységeket jelképeznek, míg függőleges irányban 5 különböző szélességű és különbözőképpen kódolt mezőt határoztak meg a folyamat-egységek kifejezésére. Az I mező a különböző folyamat-egységek és művelet-egységek közötti kapcsolatokat, a II mező a művelet-egységek közötti kapcsolatokat, a III mező a művelet-egységekkel kapcsolatban szerepet játszó vegyületeket, a IV mező a művelet-egység jellegét, az V mező a fontosnak tartott egyéb jellemzőket tartalmazza kódolt formá-

ban. Az 1-19 oszlopokat a dokumentumok azonosításának céljára tartották fenn. Közli az egyes mezőkben alkalmazott kódolási eljárásokat, ismerteti a felhasznált formanyomtatványokat. Az információk visszakeresése egyszerűen válogatógéppel történik.

/V.P./

78

002.513.5:681.3

Integrált automatizált dokumentációs rendszer. - /Ein integriertes, automatisiertes Dokumentationssystem/ - MEYER-UHLENRIED, K.H. - R. Internationale de la Documentation, 32.k. 3.sz. 1965.aug. p. 99-105.

Az elektronikus számítógépek fejlődése terén az utóbbi években elért eredmények ma már lehetővé teszik azt is, hogy ilyen berendezéseket kizárólag dokumentációs célokra, operatív munkára és alap kutatásokra is igénybe vegyék. Ennek a meglátásnak a szellemében hozta létre az EURATOM/CETIS az ún. integrált automatizált dokumentációs rendszert /IAD-rendszer/. A szerző analizálja a felhasználók igényeit /kutatóintézetek tájékoztatása esetében/, s azt vizsgálja, hogy a dokumentumokat milyen módszerekkel kell feltárni annak érdekében, hogy az igényeket a visszakeresés valóban ki tudja elégíteni. Az információkat rendszerint decentralizált formában tájékoztatják a dokumentumokból, s centralizáltan csak a gépi feldolgozás történik. A gépi feldolgozás vagy a különböző igénylők speciális kívánságainak megfelelő különböző programokkal, vagy oly módon oldható meg, hogy a különböző származású információkat úgy alakítják át, hogy a legkülönbözőbb szintű és jellegű igényeket egyaránt kielégíthessék. A két módszer kombinációja az integrált rendszer, melynek kidolgozása során nem a gépi lehetőségekből, hanem a dokumentáció követelményeiből indultak ki.

/V.P./

79

002.513.5:681.3

A tudományos és műszaki információk terjesztésére szolgáló integrált rendszer. - /An integrated system for mechanical dissemination of scientific and technical information/ - HOLST, W. - R. Internationale de la Documentation, 32.k. 3.sz. 1965.aug. p. 107-111.

Norvégiában a legkeresettebb referáló lap az Artikkel Index /cikk index/, mely évi 24 000 referátumot közül 900 folyóirat feldolgozása alapján. Érdekes megjegyezni, hogy a referátumok alapján rendszerint az eredeti cikk fotokópiáját rendelik meg, s ritka a fordítottat. A kiadvány évi tárgymutatójának gépi előállítását tűzték ki célul, s az első évi kísérletek eredménye azt mutatta, hogy igazán eredményes munkát csak szigorúan ellenőrzött szóhasználat, tézaurusz kiépítése után tudnak végezni. A tézaurusz összeállítása céljából 150 000 referátumot vizsgáltak meg és 50 000 szót választottak ki belőlük, majd a számot erős válogatással 15 000-re csökkentették. A túl terjedelmes tézauruszt szakterületenként jól kezel-

hető kis részekre bontották.- Az indexelést a KWIC egy variánsa segítségével végzik: a szavakat nem a címből, hanem a tézaurusz alapján szellemi munkával határozzák meg, majd géppel lánc-permutációt végeznek. Minden művet 3 szócsoporthal jellemeznek: egy szócsoporthat 4-5 index-fogalomból áll. Részletesen ismerteti a számítógéppel történő feldolgozás és visszakeresés menetét.

/V.E./

80

002.513.5:676.815

Peremlyukkártyás, gépi válogatású és átvilágító lyukkártyával dolgozó tájékoztatói visszakereső rendszer létesítésének és gyakorlati alkalmazásának tapasztalatai.- /Opüt szozdania i prakticeszkogo iszpól'zovania informacionnopoliskovuh szisztem na kartah sz kraevoj perforaciej, na perfokartah masinnoj szortirovki i szuperpozicionnüh perfokartah/ - GOL'DINOV, V.K. - JUFEROVA, I.A. - GOROBEC, F.N. - Naucsno Tehnicseszka Informacija, 7.sz. 1965.jul. p. 25-30.

1965. január 12. és március 1. között a Szovjetunió Népgazdasági Eredményeinek Kiállításán a gépipari pavilonban információs részleg működött a látogatók jobb felvilágosítása céljából, amely háromféle visszakereső rendszert alkalmazott.

Mindhárom tájékoztatói visszakereső rendszer - a peremlyukkártyás, a 80 oszlopos gépi válogatású, az ugyancsak 80 oszlopos átvilágító lyukkártyákkal dolgozó rendszer - azonos anyag alapján készült, amely 750 elsődleges dokumentumból állt, és pedig: a kiállítás tárgyak műszaki leírásaiból, részletes műszaki rajzokból, a Leningrádi Népgazdasági Tanács CBTI-jének /Műszaki Tájékoztatási Központi Iroda/ műszaki tájékoztatói kartonjaiból.

A peremlyukkártyás és a gépi válogatású lyukkártyarendszer a karakterisztikumok közös visszakereső kódrendszerét alkalmazta. Az átvilágító lyukkártyás visszakereső rendszer számára deszkriptorszótárt dolgoztak ki, amely 719 deszkriptort foglalt magába.

Mindhárom visszakereső rendszer megálta helyét a Kiállításon bemutatott gyakorlati alkalmazás során. E visszakereső rendszerek vázolt használatának legfőbb eredménye az információs munka kisgépesítési eszközei gyakorlati alkalmazásának konkrét bemutatása lényegesebb ráfordítás nélkül és általánosan elterjedt berendezések felhasználásával.

A kisgépesítés eszközeivel nyert tapasztalatok összehasonlító tanulmányozása alapján kidolgozott ajánlások hozzájárulnak szélesebb körű alkalmazásukhoz a tájékoztatói szervek munkájában.

/P.S./

81

002.513.5:681.3

Visszakeresés adatfeldolgozó gépekkel és néhány alkalmazási eset.- /Datamaskinell IR och några systemtillämpningar/ - SAMUELSON, K. - Tidskrift för Dokumentation, 21.k. 4.sz. 1965.jul.-aug. p. 50-54.

A tanulmány a MEDLARS rendszert ismerteti /Medical Literature Analysis and Retrieval System/, mely jelenleg a National Library of

Medicine-nél van alkalmazásban. A feldolgozott anyag ennél az amerikai rendszerénél évente kb. 1/4 millió tanulmányt foglal magában, a folyóiratbázis mintegy 3000 folyóirat, melynek 60 %-a az Egyesült Államokon kívüli területekről származik. A következőkben a folyóiratbázisnak 5000-re való kiterjesztését tervezik és évente 10 000 monográfiát is kívánnak feldolgozni. A tezausz kb. 7000 deszkriptort foglal magában, kiegészítve egy külső indexszel. Az indexelés mélysége általában 10 fogalom cikkenként. A jelenleg alkalmazott adatfeldolgozó gép a Honeywell 800 plus 200.

/P.F./

82

002.53:69

"Építőipari Katalógus" mint a tájékoztató katalógus-anyagok közreadásának formája. - /"Sztroitel'nij Katalog" kak forma izdanija szpravocno-katalogsznüh materialov/ - KORSZAKOV, V.K. - LETOV, L.K. - Naucsno Tehnicseszka Informacija, 7.sz. 1965.jul. p. 12-14.

A Szovjetunió Építőipari Állami Bizottsága ez évben adta ki az "Építőipari Katalógus"-t, amely több részből áll. E kiadványt az építőipari központi tájékoztatási szervek jelentetik meg olyan hivatalos műszaki dokumentációról, ami a tapasztalati eredmények szerint széleskörű felhasználásra bevált, továbbá az építőiparban alkalmazott szovjet gyártmányú termékekről, anyagokról, gépekről és szerkezetekről.

Az "Építőipari Katalógus" 204 x 294 mm méretű szabadlapos műszaki leírásokból áll, négy perforált lyukkal, speciális mappákban való megőrzésre. A műszaki leírásokban bekövetkező változásokat és kiegészítéseket 1-2 havonként rendszeresen közlik "Informátor ÉK" címmel /Építőipari Katalógus Informátora/ azonos formátumu külön pótlapokon.

A tájékoztatási anyag befűzhető lapokon való kiadása könyv vagy album forma helyett lehetővé teszi a tájékoztatás közreadásának gyorsítását, kizárja az anyagok időszaki ujrakiadását és ugyanakkor megőrzi érvényességét, nem tekintve egyéb előnyöket. A tájékoztatási katalógus-anyag fentvázolt, egységes formátumu szabadlapon való kiadása a szovjet népgazdaságban az első ilyen kísérlet és további széleskörű elterjesztésre ajánlható.

/P.S./

83

002.55+025.5/574/

A vállalatok kiszolgálásának egységes könyvtári-bibliográfiai rendszere a Kazak SzSzk-ban. - /Edinaja szisztéma bibliotecsno-bibliograficeszkogo obszluzsivaniija predprijatij Kazahszkoj SzSzR/ - OVCSINNIKOV, N.A. - Naucsno Tehnicseszka Informacija, 7.sz. 1965.jul. p. 8-11.

A Kazak SzSzk könyvtárainak eddigi munkája nem biztosította a vállalatok és szervezetek megfelelő minőségű és gyors tájékoztatását a tudomány és technika legújabb eredményeiről és a haladó termelési tapasztalatokról. Ezért határozatot hoztak a különböző rend-

szerű és a különböző főhatóságok alá tartozó összes könyvtárak egységes-könyvtári-bibliográfiai szolgálatának bevezetésére. E rendszer megvalósítását a népgazdasági tanácsai vállalatokban és szervezetekben 1964/65. évekre irányozták elő, míg a különböző minisztériumok és főhatóságok alá tartozókban 1965/66. évekre. A könyvtári-bibliográfiai szolgálat egységes rendszere a könyvtári munka koordinációján és kooperációján alapul, elsősorban a műszaki, továbbá a tudományos, az általános és az oktatási intézeti és más könyvtárakban.

A vállalatok könyvtári-bibliográfiai kiszolgálása a köztársaságban a területi-ágazati elv szerint épül fel, azaz közös köztársasági bázist hoznak létre, amelyben lehetőség szerint teljesen tükröződnie kell a köztársaság fő iparágaira vonatkozó szakirodalomnak. Az ipar fő ágai számára a köztársaság 17 vezető könyvtárát jelölték ki, amelyeknek biztosítaniuk kell a vállalatok és szervezetek könyvtári-bibliográfiai kiszolgálását, függetlenül azok főhatósági hovatartozásától. A vállalatok profiljába nem tartozó szakirodalmat a népgazdasági tanács, a minisztériumok, vagy más főhatóság CNTB-jének közös gyűjteményébe adják. A CNTB /Központi Műszaki-Tudományos Könyvtár/ fokozatosan bevezeti a szakirodalom központi gyarapítását és feldolgozását a főhatósági könyvtárak számára. A köztársaságban fiókkönyvtárakat, vándorkönyvtárakat és kölcsönzőhelyeket létesítenek. A műszaki-tudományos irodalom új kiszolgálási formája a tájékoztatói szervek közvetlen részvételével valósul meg. Az irányító és szervező központ szerepét a Kazak SzSzk Tudományos Kutatómunkát Koordináló Állami Bizottsága tölti be; a Bizottság határozatainak végrehajtását a Kazak SzSzk CINTI-je /Központi Műszaki-Tudományos Tájékoztató Intézet/ ellenőrzi, a módszertani irányítást a köztársaság RNTB-je /Köztársasági Műszaki-Tudományos Könyvtár/ és a népgazdasági tanácsok CBTI-ei végzik /Központi Műszaki Tájékoztatói Iroda/.

/P.S./

Információs kartonok készítése tervező-technológiai tudományos kutatóintézetben. - /Podgotovka informacionnüh kart v naucsno-isssledovatel'szkom proektno-tehnologicseszkom insztitute/ - KNJAZEVA, M.K. - Naucsno Tehnicseszka Informacija, 7.sz. 1965.jul. p. 15.

A központi és alsóbb szintű tájékoztatói szervek tájékoztatói anyaggyűjteményeinek kialakítása és gyarapítása szoros összefüggésben van egymással. Minél teljesebben egészül ki a vállalatok, tudományos kutató, tervező-szerkesztő intézetek anyaggyűjteménye új termékekre, haladó technológiai folyamatokra, tudományos kutatómunkákra, találmányokra és ujitási javaslatokra vonatkozó kartonokra, annál nagyobbak és jobbakké lesznek az ágazati tájékoztatói központok tájékoztatói bázisai.

A gépipari automatizálási és gépesítési ágazatközi tudományos kutató és tervező-szerkesztő intézetekben a befejezett kutatási és tervező-szerkesztő munkákról kiállított információs kartonok nyers szövegét az intézet kutatási osztályai készítik el. Azután megadják a bibliográfiai leírást, a szükséges hivatkozásokat, megfogalmazzák a végleges szöveget, legépelik és szükség esetén "ERA" készüléken sokszorosítják. A karton egy példányát a szakrendi alapkartotékekban

lerakják, a második példány a befejezett munkák külön kartotékába kerül, és a fennmaradó példányokat az illetékes tájékoztatási központokba küldik.

Az információs kartonok kiállításának és szétküldésének pontosabb megszervezése céljából a tájékoztatási részletben grafikont vezetnek az intézet egyes kutatási osztályaitól beérkező információs kartonokról.

/P.S./

85

002.55:62.001.8

A "Műszaki Lapok" kiadásának néhány kérdése. - /Ob izdani tehniczeszkizh listkov/ - ABDULLIN, R.G. - Naucno Tehniczeszkaja Informacija, 8.sz. 1965.aug. p. 14-16.

A népgazdasági tanácsai tájékoztatási szervek fennállásuk ideje alatt számottevő tapasztalatokat szereztek az információs anyagok feltárása és kiadása terén. A "Műszaki Lapok" pl. a népgazdasági tanácsai CBTT-k /Centralnui Bjuro Tehniczeszkizh Informacii/ kiadványainak felét teszik ki. Az OSzSzSzK népgazdasági tanácsainak tájékoztatási szervei csak 1963-ban és 1964-ben mintegy 3300 kiadói iv terjedelemben több ezer témáról adtak ki "Műszaki Lapokat", úgy hogy ez a kiadvány a CBTI-k fő publikációja lett. Jellemzői e kiadványtípusnak a gyorsaság, a nagy példányszám, a hozzáférhetőség, aminek következménye a nagyfokú hatékonyság. A "Műszaki Lapok" kettős szerepet töltenek be: egyrészt a műszaki tájékoztatás eszközei, minthogy jelentős számú közleményt tartalmaznak a technika és a termelés területéről, értesítenek a különböző műszaki újításokról, másrészt az élenjáró termelési-műszaki tapasztalatok cseréjének és elterjesztésének eszközei.

A "Műszaki Lapok"-ban közzétett közleménynek konkrétan, aktuálisnak és célinformációnak kell lennie, amely alkalmas a termelésben való tömeges bevezetésre. Be nem fejezett kutatás vagy vitaanyag nem alkalmas e kiadványtípusban való közzétételre. A témák helyes szerkesztési módszerével és kifejtésével is elérhető a hiányosságok jelentős részének kiküszöbölése.

/P.S./

86

002.55:65.012.45:65.012.4

A vezetés viselkedése az információval kapcsolatban. - /The management attitude to information/ - DUNN, S.C. - Aslib Proceedings, 17.k. 10.sz. 1965.okt. p. 286-296.

Egy vállalatban belül az információk áramlásának két rendszerét figyelhetjük meg: az egyik a vállalat egyes részeit köti össze, a másik a termékek színvonalához, eladásához stb. járul hozzá. A vállalatban belül az információk gyakran annyira szétszórtan találhatók meg, hogy nem is használják fel őket. A vezetésnek a könyvtárat teljesen bizalmába kell venni, s meg kell magyaráznia céljait és terveit, mert csak így kaphat helyes tájékoztatást. A tájékoztatás mindinkább elképzelhetetlen gépek igénybevétele nélkül. Az eredményes

vállalati munka előfeltétele az, hogy létrehozzanak egy olyan szervezetet, mely felismeri és megoldja a problémákat. Az embereket és a munkát le kell tudni írni, mérni kell tudni, hogy mire van szükség egy munka elvégzéséhez és mire képes egy adott ember. Mindez adat és információ. A vezetés feladata, hogy minden probléma megoldására megtalálja a megfelelő embert a megfelelő információ alapján, és biztosítsa részére a probléma megoldásához szükséges valamennyi adatot és információt. A teljes rendszer célja, hogy információt szállítson a döntést végző személyeknek.

/V.P./

87

002.55.007.2:331.86.066

A tájékoztatási dolgozók képzettségének emelése a Lett SzSZK-ban. - /Korsu povisenia kvalifikacii informacionnuh rabotnikov v Latvijaszkaj SzSZR/ - LOPATKIN, L.I. - Naucsno Tehniceszkaja Informacija, 7.sz. 1965.jul. p. 11.

A Rigai Politechnikai Intézetben második éve rendezik meg a vállalati és intézeti tájékoztatási szervek dolgozói részére a továbbképző tanfolyamot, amelynek résztvevői hetenként kétszer részleges, egyszer teljes felmentést kapnak a munkájuk alól.

A foglalkozás 86 órás tanrend szerint történik, a költségeket a hallgatók vállalatai viselik.

A résztvevők megismerkednek a szovjet és külföldi tájékoztatási munka szervezetével, feladataival és a külföldi fejlődés főbb irányjaival. Az előadásokban nagy figyelmet fordítanak a tudományos kutatási jelentésekkel kapcsolatos információs munkára, az információs kartonok elkészítésére, a szerzői tanúsítványok kiállítására, az információs munka szervezésére a tudományos kutató és tervező-szerkesztő intézetekben, az ETO-ra. A hallgatók megismerkednek a források analitikai-szintetikus feldolgozási módjaival, a tájékoztatási anyag tárolásával és visszakeresésével, az anyaggyűjteménnyel, a tájékoztatási munka gépesítésének és propagandájának eszközeivel.

A tanfolyamon gyakorlati foglalkozást is tartanak.

A tapasztalatok szerint szükségesnek látszik az óraszám felemelése 96-ra.

Célszerű lenne a vállalatvezetők részére is hasonló tanfolyamokat tartani.

/P.S./

88

002.55.007.2:658.386:377

Oktatás információs szakemberek részére: Jugoszlávia. - /Education for experts in information: Yugoslavia/ - BROMBERG, E. - Special Libraries, 56.k. 8.sz. 1965.okt. p. 583-585.

Rámutat arra, hogy Jugoszláviában a könyvtári hálózat kiépítése és a szakirodalmi tájékoztatás megvalósítása még kezdeti stádiumban van. Dr. Tezac vezetésével azonban máris rendkívüli gondot fordítanak magas képzettségű tájékoztatási szakemberek kiképzésére. Ennek érdekében a Zágrábi Egyetemen kifejezetten diplomás szakembere-

168

ket képeznek tovább 2 éves tanfolyamok keretében. A felvétel előfeltétele egy idegen nyelv jó ismerete, két másik passzív ismerete, legalább egy reprográfiai módszer tudása és az, hogy a jelölt tudjon gépírni. Az első évben valamennyi hallgató /kb. 10-15/ együtt tanul, előadásokat tartanak a különböző tudományterületek tájékoztatási rendszereiről, fordítási és kiadói munkáról, gépi fordításról, kibernetikáról. Azután specializálódnak a dokumentációs és tájékoztatástudományi szakemberek. A diploma megszerzéséhez a hallgatóknak a 2 év alatt 7 vizsgát kell letenniük, diplomamunkát kell írniuk, és azt meg kell védeniük. Részletesen ismerteti a teljes tananyagot és az egyes területeken leadott előadások számát.

/V.P./

89

002.55.007.2:331.86.066

A körzeti tájékoztatási szervek dolgozói szakképzettségének emelése. - /Povšenie kvalifikácii rabotnikov regional'nuh informacionnuh organov/ - SALUT, A.L. - Naucno Tehniceszkaja Informacija, 7.sz. 1965.jul. p. 7.

Az információs szakemberek képzése az egyetemi oktatás keretében jelenleg még nem valósult meg, viszont a VINITI tanfolyamok csak korlátozott számban bocsátanak ki felső képzettségű tájékoztatási dolgozókat. Ezért a tájékoztatási dolgozók az ismereteiket általában csak hosszabb gyakorlat után sajátíthatják el, így azonban az elméleti alapokat rendszeresen nem tanulmányozzák.

Az adott helyzetben a tájékoztatási dolgozók széles körének szakképzését maguknak az információs szerveknek kell kézbe venniük, melynek megszervezésére az alábbi formák jöhetnek számításba:

Célszerű volna az összes körzeti központokban állandó jellegű tájékoztatási tanfolyamokat rendezni, amelyeken a VINITI szemináriumokon résztvevő szakemberek adnának elő, a VINITI szakértőinek és az ágazati tájékoztatási központok aktív részvételével segítséget nyújtva a program-összeállítás, a módszertan és segédletek tekintetében, valamint a bonyolultabb problémákra vonatkozó előadásokkal. E tanfolyamok hallgatói azután az alsó foku szemináriumokon oktatnának.

A Rigai Politechnikai Intézetben szervezett ilyen tanfolyamokon heti két napra a résztvevők felmentést kapnak munkájuk alól. A tanfolyamot 130-an végezték el.

A Lett SzSzk Műszaki-Tudományos Tájékoztatási Intézetében 1965-től kezdve havonta egy napon az un. "mérnökképző napon" állandó szemináriumot tartanak az intézet dolgozói részére, amelynek anyagát egész évre a VINITI-tanterv alapján állítják össze.

Meg kell említeni még a levelezőtanfolyamokat is, amelyek pl. Rigában két éves képzést nyújtanak a szabadalmi szakemberek számára. A képzési formák különbözősége mellett lényeges a VINITI és más vezető tájékoztatási szervek tevékeny közreműködése.

/P.S./

Az állami tudományos és műszaki tájékoztatási rendszer megszervezésének problémái. - /Problemas de organización del sistema nacional de información científica y técnica/ - PULIDO, H.T. - GLOBACSEV, O.I. - Boletín, 2.k. 3.sz. 1965.aug. p. 5-9.

A Kubai Köztársaság állami tájékoztatási rendszerének megszervezésével kapcsolatos különböző szempontok és módszertani irányelvek megvilágításával kapcsolatos tanulmányosorozat első tagja. - A szerzők leszögezik, hogy a tájékoztatás és dokumentáció jelentősége a fejlődés útján lévő Kuba számára még nagyobb, mint más országok számára, mivel rövid időn belül kell behoznia azt a tudományos és technikai elmaradást, melyet még leigázott állapotában rákényszerítettek. A szervezet kiépítése során fel kell használni a szocialista országok e téren szerzett jelentős tapasztalatait. E tapasztalatok azt mutatják, hogy a tudományos és műszaki-gazdasági tájékoztatási rendszer sok közös vonása ellenére egymástól viszonylag függetlenül működik. Ez a tájékoztatás tartalmából és módszereiből folyik. A műszaki tájékoztatás esetében a negatív eredmények ismertetése is fontos, s a tájékoztatás időszertisége viszonylag hosszú, a műszaki-gazdasági tájékoztatás csak a pozitív eredményekkel foglalkozhat és időszertisége rövid. A műszaki tájékoztatás a referátumformát részesíti előnyben, a műszaki-gazdasági a kivonatos fordítást, mely az eredeti anyag át tanulmányozását már feleslegessé teszi. - Kubában a pozitív külföldi tapasztalatok figyelembevételével, és úgy kell a tájékoztatási szolgálatot megszervezni, hogy az biztosítsa a tudományos tájékoztatást a tudomány és felsőoktatás és a műszaki-gazdasági tájékoztatást a termelés számára.

/V.P./

A Tudományos Kutatás francia Nemzeti Központjának dokumentációs központja. - /The Documentation Centre of the National Centre of Scientific Research in France/ - MANDY, B. - The Library World, 67.k. 783.sz. 1965.szept. p. 64-66.

A "Centre National de la Recherche Scientifique" /CNRS/ 1940-ben jött létre, kezdeti helyi szétszórtság után 1957-61. között fokozatosan egy helyre települt. 20 000 kötetből álló könyvtára a nyilvánosságnak csak tájékoztatásra áll rendelkezésére. A tárgyak felölelik a tudományok minden formáját /természettudományok, alkalmazott tudományok, filozófia, szociológia, lélektan/. Van kb. 12 000 disszertáció, francia és külföldi egyaránt, és több mint 11 000 periodika 1940-től folyamatosan. Külön cédulakatalógus tartalmaz analitikus címleírásokat valamennyi beérkező folyóirat összes cikkeiről. 11 más szervezettel működnek együtt, amelyek cédulái kb. 7 százaléka az összesnek, be vannak építve a katalógusba. Vannak cédulák műszaki jelentésekről, kongresszusokról és disszertációkról is. Összesen több mint 350 000 új tétel jön be évente. Az új szerzeményeket a "Bulletin Signalétique"-ben publikálják /1940-55. "Bulletin Analé-

tique"/, 23 szekcióban, ebből 18 a természet- és alkalmazott tudományoknak szentelve, havonta 5, a társadalomtudományokkal foglalkozó pedig negyedévenként jelenik meg.

A központ havonta megjelenteti a "Revue des sommaires des principaux scientifiques et technique" c. mikrofilm kiadványt, amely a világ több mint 350 vezető tudományos és műszaki folyóiratát fedi.

A "Bulletin Signalétique" minden tételéhez fotokópia és mikrofilm másolat beszerezhető. A könyvtárban meg nem lévő anyag Párizs kb. 100 könyvtárából kölcsönözhető, ami lehetővé teszi fotokópiák készítését. Nemzetközi megegyezések mikrofilmek cseréjére lehetővé teszik a Franciaországban meg nem lévő anyag beszerzését. Az olvasóteremben megfelelő berendezéseken az olvasók automatikusan készíthetnek fotokópiákat. A központ együttműködik a Francia Nemzeti Könyvtárral speciális foto-munkákra.

Fordítási szolgálat működik, amely 3-4 héten belül készít fordításokat. A fordításokat naprakész cédulakatalógus regisztrálja, amely a más szervezetek által készített fordításokat is tartalmazza.

1953. januártól a "Catalogue mensuel des traductions" közli a Franciaországban készült fordítások listáját, havonként. A fordítási szolgálat együttműködik a delfti Európai Fordítási Központtal.

/Z.P./

92

002.63.003.2

Az információs szervek pénzügyi ellátásának új rendje. - /Novoe v finansirovani informacionnüh organov/ - GUBIN, Sz.Sz. - Naucno Tehniceszkaja Informacija, 9.sz. 1965.szept. p. 5-6.

Az információs szervek munkájára kedvezőtlenül hatott pénzügyi ellátásuk rendezetlensége. Az ágazati információs központok tevékenységében lényeges változások következtek be, kiadásaik fedezésének rendje mégis a régi maradt: bár a kiadványok készítésének súlya munkájukban jelentősen csökkent, mégis kiadványaik értékesítéséből származó bevételeikből kell fedezniük kiadásait. Ennek következtében az információs központok kiadványainak ára állandóan emelkedett, s a központok gyakran tevékenységi körüknek meg nem felelő munkát is végeztek anyagi bázisuk biztosítása érdekében. E helyzetet javított a Szovjetunió minisztertanácsának 1964. végén kiadott rendelete. Ennek alapján a tájékoztatás tudomány területébe vágó kutatásokat az állami költségvetés terhére finanszírozzák. Az információs kiadványokat az általában a kiadói termékekre megszabott kiskereskedelmi áron kell értékesíteni. Az utasítás pontosan megállapítja a kiadványok önköltségébe vehető költségek összetételét is. Az új információhordozókon /lyukkártya, stb./ megjelenő szolgáltatások árát a tervönköltég szintjén kell megállapítani.

/V.P./

Műszaki Tájékoztatási Társadalmi Iroda az Odesszai Konzervipari Kombinátban. - /Общественное Бюро Технических Информаций на Одесском Консервном Комбинате/ - IODA, M.V. - Naucno Tehnicesz-kaja Informacija, 7.sz. 1965.jul. p. 18.

Az Odesszai Konzervipari Kombinátban 1963-ban hozták létre a Műszaki Tájékoztatási Társadalmi Irodát, amelynek tagjai: a szerkesztő-mérnök, a közgazdász-mérnök, a technológus-mérnök, a technológus-technikus és a műszaki könyvtár vezetője. Az Iroda feladatai: tájékozódás a Kombinátba beérkező információs anyagokról, az élenjáró termelési tapasztalatok tanulmányozása, kiértékelése és elterjesztése, az információs anyagokból vett és üzemlátogatásokon kapott ajánlások bevezetésének ellenőrzése, a bevezetésből származó eredmények és gazdasági hatékonyság kiszámítása.

Az Irodát a Kombinát főmérnöke irányítja. Az egyes tagok az Irodában képzettségüknek és beosztásuknak megfelelő munkát végeznek. A Kombinát üzemében és osztályain 11 műszaki tájékoztató szakember működik társadalmi alapon.

Az Iroda éves tervet készít, amit az üzemek és osztályok igényei alapján állítanak össze. A tervben szerepelnek a propaganda, a tanfolyamok, az üzemlátogatások, a módszertani irányítás, az irodalmi anyag válogatása és felhasználása, az anyaggyűjtemény kiegészítése, a kiadványok, a gazdaságossági számítások kérdései és egyéb feladatok.

Az Iroda szoros kapcsolatot tart a Kombinátban működő egyéb társadalmi szervezetekkel, így az Újitók Tanácsával.

/P.S./

Feladatok a tudományos dokumentálás helyi megszervezésére. - /Unele probleme ale organizării documentării științifice pe plan local/ - TRITEANU, M. - Studii și cercetări de documentare și bibliologie, 7.k. 1.sz. 1965.márc. p. 39-44.

Méhány javaslatot dolgoz ki a vidéki városok könyvtáraiban megszervezendő dokumentációs tevékenységre. E javaslatok szerint az egyes könyvtáraknak mindenekelőtt körvonalazniuk kell szakterületeket, és kapcsolatba kell lépniük a központi dokumentációs intézettel s a többi helyi könyvtárral is. A központi dokumentációs anyag beszerzésén kívül célszerű egy helyi kollektív katalógus összeállítása és rendszeres kiegészítése, aminek érdekében egy irányító és koordináló bizottságot kell létesíteni. E bizottság döntései a résztvevő könyvtárak mindegyikére kötelezők volnának, és a közös katalógus alapján ez a bizottság - egy helyi szerkesztőcsoport közreműködésével - gondoskodhatna megfelelő szakkatalógusok kiadásáról is. A javasolt szervezési munkákat konkrétan a kolozsvári viszonyokon érzékelteti.

/Sz.Gy./

"Moszsztankolinija" Egyesülés Műszaki Tájékoztatási és Ujitási osztályának munkája. - /Rabota Otdela Tehnicseszkov Informacii i Izobretatel'stva Ob'edinenija "Moszsztankolinija"/ - ROZENFEL'D, Ju.E. - Naucsno Tehnicseszkaja Informacija, 8.sz. 1965.aug. p. 10-13.

A "Moszsztankolinija" öt szerszámgépelőállító gyáregységből áll. Az Egyesülés Műszaki Tájékoztatási és Ujitási osztályának feladata valamennyi csoportjának operatív tájékoztatása, propaganda, élenjáró tapasztalatok bevezetése és cseréje, továbbá az ujitási és ésszerűsítési munka szervezése. Az egyes gyáregységekért a Műszaki-tudományos Iroda egy-egy mérnöke mint kurátor felelős, azonban az ésszerűsítési és ujitási munkát a fenti osztály Ésszerűsítési és Ujitási Irodájának egy-egy mérnöke irányítja.

Az Egyesülésbe beérkező összes tájékoztató anyagot - kivéve a Műszaki-tudományos Irodára szignáltakat - a tájékoztatói anyaggyűjtemény mérnökei nézik át és válogatják. Az anyag végleges felhasználási lehetőségéről az Egyesülés keretében, a vezető dolgozók közül kijelölt felelős referensek döntenek. Jelentős szerepet játszanak a tájékoztatói munkában a műszaki kabinet és a műszaki-tudományos könyvtár.

A Műszaki Tájékoztatási és Ujitási osztály munkájának alapjául az a feladatterv szolgál, amelyet az Egyesülés éves műszaki intézkedési és új technika terve alapján állítanak össze. A terv konkrét témái szerint a tájékoztatói anyag összeválogatását az anyaggyűjteményi csoport és a Műszaki Tudományos Iroda végzi, amelyet felülvizsgálat után a felhasználónak átadnak. A Műszaki Tájékoztatási és Ujitási osztály dolgozóinak munkájukban különböző társadalmi szervekre is támaszkodnak, így főként az Ujitók Tanácsára.

/P.S./

Javaslat az NDK-ban folyó bibliográfiai munka megjavítására, különös tekintettel az ajánló bibliográfiákra. - /Vorschläge zur Verbesserung der bibliographischen Arbeit in der DDR, unter besonderer Berücksichtigung der empfehlenden Bibliographie/ - Der Bibliothekar, 19.k. 10.sz. 1965.okt. p. 1023-1028.

Az NDK-ban javaslatot dolgoztak ki az ajánló bibliográfiák jelenleg nem kielégítő színvonalának megjavítására. A műszaki és tudományos könyvtárak által készített ajánló bibliográfiáknak az ismeretek terjesztésében nagy jelentőséget tulajdonítanak. Az ajánló bibliográfiáknál a megkeresésre készített bibliográfiákkal szemben fokozott szerepet kell tulajdonítani a műszaki és politikai aktualitás, a pártosság és a tömeg-hatékonyság szempontjainak s annak, hogy a bibliográfiák esetében a széleskörű nyilvánosságból kifolyólag speciális igények jelentkeznek. A jelenlegi hibák oka a nem megfelelő központi irányítás, koordinálás és ellenőrzés, a feldolgozás elméleti és módszertani kidolgozatlansága, a technikai előállítás nem korszerű módszerei. A javaslat különösen hangsúlyozza, hogy az aján-

ló bibliográfiákat ne hosszú átfutású nyomdai úton, hanem a könyvtárak saját nyomdáiban hozzák létre. Ehhez a megfelelő gépeket és papírt a könyvtárak részére biztosítani kell. Az ajánló bibliográfiák propagandájában a könyvtáraknak, könyvtári szervezeteknek, a könyvkereskedelemnek, társadalmi és tudományos szervezeteknek egyaránt részt kell venni.

/V.P./

97

015/729.1//05/

A tudományos és műszaki tájékoztatás Kubában. - /Los problemas del desarrollo de la ciencia Cubana y las tareas de la información científica./ - Boletín, 2.évf. 1.sz. 1964. 201 p.

A.N.Jiménez bevezető tanulmányában a következőket írja: Az emberi társadalom fejlődésének jelenlegi szakaszát a tudományok szerepének és fontosságának rendkívüli megnövekedése jellemzi. Különösen kedvezőek a tudományos fejlődés feltételei a szocialista országokban. Kuba régebben kiváló tudósokat adott az emberiségnek /Finlay, Poey, Reinoso/, de a spanyol gyarmati rendszer, majd a reakciós kormányok nem kedveztek a nemzeti kultúra és tudomány megerősítésének. A Tudományos Akadémia Országos Bizottsága nagyméretű tudományos programot kezdett. A természettudományok fejlesztésének hozzá kell járulnia az ország gazdasági fejlődéséhez. Ehhez a tudományfejlesztési programhoz jól megszervezett tudományos tájékoztatásra van szükség. A tudományos gondolkodás csak az eddig elért eredmények alapos ismerete alapján fejlődhet tovább. Azelőtt a tudós kénytelen volt minden munkafázist maga elvégezni: összegyűjtötte az anyagot, megismerte a régebbi kutatásokat, elvégezte a szükséges kísérleteket, majd a tulajdonképpeni tudományos alkotó munkát, végül ismertette az eredményeket. Ma azonban kialakult a munkamegosztás ezen a területen. Ebben nagy szerepet játszik a tudományos tájékoztatás. Kifejlődésének fontos oka volt a tudományos kutatások és publikációk számának rendkívüli megnövekedése. Bernal professzor azt mondta: "ma könnyebb egy új tudományos tényt megállapítani vagy valamit feltalálni, mint bebizonyítani, hogy előbb nem tették már meg ezt".

A tájékoztatási feladatok megoldására hozták létre Kubában a Tudományos és Műszaki Dokumentációs és Tájékoztató Intézetet. Ennek kiadványa a jelen Boletín.

A Boletín a következő rendszerben közli a kubai és külföldi tudományos munkák bibliográfiai adatait és az esetek nagy részében azoknak tartalmi kivonatát is:

Mezőgazdaság /genetika, kiválasztás és paraziták; gyapot; rizs; kávé; cukornád; dohány/

Közgazdaságtudomány /általános problémák; tervezés; latinamerikai gazdasági problémák; különböző kérdések/

Állattenyésztés /genetika és kiválasztás; állatorvostudomány; takarmányozás; szarvasmarha-, sertés-, baromfitenyésztés/

Földrajz /geofizika/

Ipar és bányászat -

Tudományos és műszaki tájékoztatás

Vegyészet

A kiadvány ezenkívül tartalmaz egy rövid tanulmányt a dokumentációs és információs intézet 1964. évi céljairól, a FID latinamerikai bizottságának határozatait és híreket.

/A.R./

98

02/430.2/

Az új irodalmi igények új vezetési alapelveket követelnek meg. - /Neue Literaturbedürfnisse erfordern neue Leitungsprinzipien/ - WOLFF, H. - Der Bibliotekar, 19.k. 9.sz. 1965.szept. p. 922-926.

A szocializmus építése során egyre inkább koncentrálódó termelés és a szocialista termelési viszonyok fejlődése következtében a szervezés formái és a vezetői tevékenység is jelentős változáson ment keresztül az NDK-ban. A könyvtárosi munka a társadalmi tudat alakításának és a tudományos ismeretek terjesztésének mind hatékonyabb eszközévé vált. A folyamat, mely 1945-ben kezdődött meg, természetesen nem mutatva az egyenesvonalú fejlődés képét, s különösen sok nehézségbe ütközött az egységes könyvtári hálózat kiépítésével kapcsolatos munka. A szerző végigkíséri a fejlődés lépéseit, és hangsúlyozza a központi könyvtárak szerepét és jelentőségét. - A Schwerini körzet példáján keresztül elemzi a szétforgácsolt helyi könyvtárak központilag irányított hálózatba történő beépülésének folyamatát, a körzeti és városi könyvtárak vezetésével és fejlesztésével kapcsolatos problémákat.

/V.P./

99

021.2/430.1/

A könyvtáraknak a társadalom számára végzett munkája. - /Die Öffentlichkeitsarbeit der Büchereien/ - SICHELSCHMIDT, G. - Dokumentation, Fachbibliothek, Werksbücherei, 13.k. 6.sz.szept.-okt. p. 197-198.

A nyugatnémet oktatás katasztrofális helyzetben van, s ez érvényes a tudományos és közkönyvtárakra is. Ezt mutatja pl., hogy míg az NSZK-ban 1,3 millió olvasó 13 millió művet kölcsönzött ki 1 év alatt, az NDK-ban 2,11 millió olvasóra 35 millió kölcsönzés esett /1958-as adatok/. Ennél még magasabbak a lengyel és a szovjet értékek. A könyvtárak használatának csökkenése és az általános kulturális színvonal esése egymással szoros kölcsönhatásban van. A könyvtárak létezésére jobban fel kell hívni a figyelmet. Propagandát kell kifejteni annak érdekében, hogy az emberek felismerjék: érdekeik szorosan a könyvtárakhoz fűzik őket. A propagandamunka nem folyhat véletlenszerűen, hanem részletesen kidolgozott terv szerint kell végezni. A könyvtári munkának ezt a területét is a könyvtártudományra kellene építeni, e téren azonban nagy elmaradás mutatkozik. Könyvtárszociológiával s az ezzel kapcsolatos kutatásokkal nem foglalkozik senki. A könyvtárak propagandája érdekében minden modern eszközt meg kell ragadni, mert a könyvtárak jövője ezen múlik.

/V.P./

100

021.6/430.2/

A szakkönyvtáraknak az NDK egységes könyvtári hálózatába történő beépítésével kapcsolatos néhány probléma. - /Zu einigen Problemen der Einbeziehung der Fachbibliotheken in das einheitliche Bibliothekssystem der DDR/ - FRÖHLICH, G. - Zentralblatt für Bibliothekswesen, 79.k. 9.sz. 1965.szept. p. 548-553.

Az NDK egységes könyvtári hálózata létrehozatalának alapelvei pontosan meghatározzák a szakkönyvtárak helyét is ebben a hálózatban. Az alapelvek keresztülvitele a Művelődésügyi Minisztérium alá tartozó könyvtárak esetén nem is ütközik különösebb nehézségbe, - más azonban a helyzet az üzemek és intézetek kebelén belül működő szakkönyvtárak esetében. A problémák sokoldalúságát a Karl Marx Stadt körüli ipari körzet példáján keresztül mutatja be. - Rendkívül nehéz volt pl. azt megállapítani, hogy mely üzemeknél működik szakkönyvtár? A könyvtárak működésének hatékonyságával kapcsolatos vizsgálatok még nehezebbek voltak: kiderült pl., hogy 14 különböző nagyságú szakkönyvtár együttes állománya 61 000 kötet, de ehhez csak 8 státuszt biztosítottak, s szakképzett könyvtáros e 8 munkatárs közül is csak 2 volt! Alfabetikus katalógus mindössze 9 könyvtárban volt. Nem megfelelő a szakkönyvtárak és szakszervezeti könyvtárak együttműködése, s a helyzet csak valamivel jobb a tájékoztató szervekkel való együttműködés terén. - A helyzet felmérése alapján javaslatot közöl a szakkönyvtáraknak az egységes könyvtári hálózatba történő eredményesebb beépítésének módozataira.

/V.P./

101

021.63:026:001.891/73/

Regionális szintű kooperáció: a Kutató Könyvtárak Központja. - /Cooperation on a regional level: the Center for Research Libraries/ - HENKLE, H.H. - Special Libraries, 56.k. 8.sz. 1965.okt. p. 581-583.

A második világháború után jött létre az USA-ban a Midwest Inter Library Center, egy olyan könyvtárközi központ, melynek célja az volt, hogy a könyvtárak kevésbé használt és ritka anyagát központosítsa és a résztvevő könyvtárak olvasói számára közvetlenül és gyorsan hozzáférhetővé tegye, anélkül, hogy feleslegesen megterhelné a könyvtárak amúgy is zsúfolt raktárait. Egy évvel a könyvtárközi központ megszervezése után már 800 000 kötettel rendelkezett, melyek között doktori értekezések, külföldi és amerikai hivatalos jellegű dokumentumok, egyetemi anyagok szerepeltek. Később a könyvtárközi központ szerepét tovább bővítették és nagyjértékű, az egyes könyvtárak részére egyénileg beszerezhetetlen művek megvásárlásához biztosítottak számára anyagi eszközöket /így vásárolták meg pl. a szovjet Tudományos Akadémia által kiadott teljes anyagot /. Majd gyűjtőként a National Science Foundation segítségével a folyóiratokra is kiterjesztették: célul tűzték ki a Chemical Abstracts és a Biological Abstracts által referált összes folyóiratok központi beszerzését és tárolását. Az együttműködő könyvtárakat telex hálózattal kötötték össze, a központnak teherautót szereztek be. A központ egyre inkább

országos szerepet kezdett játszani, hálózatahoz a torontói /Kanada/ egyetemi könyvtár is csatlakozott, így szervezetét és irányítását újjászervezték s létrehozták a Kutató Könyvtárak Központját. /V.P./

102

021.64:026:63

Mezőgazdasági könyvtárak együttműködése. - /Lantbruksbibliotek i samarbete/ - SANNER, L.E. - Tidskrift för Dokumentation, 21.k. 4.sz. 1965.jul.-aug. p. 45-49.

A svédországi mezőgazdasági könyvtárak két különböző irányú együttműködésben vesznek részt. Egyrészt a SCANDIA-terv keretén belül regionális alapon /az északeurópai országok együttműködése/, másrészt az International Association of Agricultural Librarians and Documentalists nemzetközi tevékenységén belül. Az együttműködés főleg a szervezés terén volt eredményes, de komoly akadályt jelent a létszámihiány. A legfontosabb eredmények egyike a tényleges kapcsolatoknak a megerősödése volt. A nemzetközi együttműködés legfőbb eredményei között a három eddigi mezőgazdasági könyvtári konferenciát kell megemlíteni.

/P.F./

103

022:727.82

A könyvtárépítészeti új arculatot kap. - /Architektur der Bibliotheken gewinnt ein neues Gesicht/ - SCHWEISHEIMER, W. - Dokumentation, Fachbibliothek, Werksbücherei, 13.k. 6.sz. 1965.szept.-okt. p. 193-195.

A könyvtárépítészeti terén érvényesülő stílust hosszú időn keresztül a száraz célratörésvés jellemezte, s az esztétikai szempontokat gyakran figyelmen kívül hagyták. Az utóbbi években azonban e téren fordulat következett be, ami abban is megnyilvánult, hogy az amerikai Építész Szövetség versenyt hirdetett annak megállapítása céljából: melyik a legszebb és egyben legcélszerűbb új könyvtárépület? Az első díjat a Yale egyetem ritka könyvek és kéziratok tára nyerte el. Ennek az épületnek külső burkolatát 250 márványtábla képezi: ablak nincs, a fény a márványon átszűrődve egyenletes megvilágítást biztosít. Hasonlóképpen díjat nyert a Pennsylvania egyetem Van Pelt könyvtára, melynek csupáúveg, acél és beton szerkezete nyerte meg a bírálók tetszését. Az iskolai könyvtárak között a négyszögletes iskola-tömb közepén elhelyezkedő ugyancsak négyzet alakú, minden oldalról egyformán jól megközelíthető, belső építészetiében a feldolgozás menetét messzemenően követő s építészeti stílusában a meglévő épületkomplexumba tökéletesen beilleszkedő kaliforniai Redwood gimnázium könyvtárát ítélték a legszebbnek.

/V.P./

104

023:027.021:331.054

A tudományos könyvtáros hivatása. - /Das Berufsbild des wissenschaftlichen Bibliothekars/ - GRUNWALD, W. - Dokumentation, Fachbibliothek, Werksbücherei, 13.k. 6.sz. 1965.szept.-okt. p. 191-192.

A könyvtárosokhoz forduló emberek száma igen nagy, kívánságaik rendkívül különbözőek, - mégis mindegyikkkel egyénileg kell foglalkozni. Ez a tudományos könyvtárosok esetében rendkívül széles skálájú és a modern eredményekkel lépést tartó szaktudást tesz szükségesé. Ezen túlmenően azonban a tudományos könyvtárak esetében a könyvtár-irányítás, az új beszerzések és azok feldolgozása, valamint az olvasószolgálat speciális igényeket is támasztanak, melyeket csak a tudományos könyvtárosok tudnak kielégíteni. Tudományos könyvtár vezetéséhez nem elég a szervező és irányító készség: a könyvtárvezetőnek saját tapasztalatából kell ismernie a tudományos munkát, annak követelményeit, a tudomány és könyvtár közös kérdéseit. A tiszta "igazgató-típus" ugyanolyan végzetes lehet a könyvtár munkája szempontjából, mint a tiszta "tudós-típus". A beszerzés, feldolgozás és olvasószolgálat során a tudományos könyvtáros egyenrangú társa és partnere kell, hogy legyen a könyvtárat használó tudósoknak, enciklopedikus tudással kell bírnia anélkül, hogy túl felületen vagy tulságosan a részletekbe menő lenne. E követelményeket az NSZK tudományos könyvtáraiban dolgozó munkatársakkal szemben kiképzésük során is figyelembe veszik.

/V.P./

105

023.5:377

Ealing-i könyvtárosiskola. - /Ealing School of Librarianship/ - BROWNING, E. F. - The Library World, 67.k. 784.sz. 1965.okt. p. 100-102.

A Spring Grove Polytechnic keretében 1949-től folyik könyvtárosképzés. 1964-ig 10-ről 150-re nőtt a hallgatók száma. A kétéves képzés kezdetben négy fő tárgykörre oszlott: 1. katalogizálás és osztályozás, 2. bibliográfia és olvasószolgálat, 3. könyvtári ügymenet, könyvtárvezetés, 4. angol irodalom. A hallgatók hetente egyszer idegen könyvtárakban folytatnak gyakorlatot és nyomdákat, papírgyárakat, kiadókat stb. látogatnak meg. Szintén egyszer egy héten a kollégium könyvtárában vesznek részt "politechnikai oktatáson". Az évfolyamokban sok a tengeren túlról Angliába érkezett hallgató: ezekkel az a tapasztalat, hogy a könyvtárosképzésben különösen termékenyítő a külföldi hallgatók részvétele, ezek számtalan új nézőpontot vetnek fel. A könyvtárosoknak egyre nagyobb a jövője Angliában: a végzettség rögtön el tudnak helyezkedni, a képzést pedig igen sok ösztöndíj segíti elő. Ennek fő oka bizonyára az, hogy különösen a szakkönyvtárak rohamosan szaporodnak és fejlesztik ki a számukra megfelelő új feldolgozási és szolgáltatási technológiákat: a mikrofilmtechnikát, új típusú reprográfiát, a számítógépek és az audio-vizuális eszközök alkalmazását. Ezek felhasználásának tudnivalói bővítették az elmúlt években a kezdeti oktatás négy fő tárgykörét.

/H.G./

178

A könyvtártudomány helyzete és fejlődési iránya a Leeds könyvtárosképző iskolában. - /Trends in Library Science and their developments in the Leeds School of Librarianship/ - DAIN, N.E. - The Library World, 67.k. 784.sz. 1965.okt. p. 93-150.

A könyvtárosképzésben a döntő fordulat 1964-ben következett be, amikor megjelent az új alapelvekre épített tankönyv. Ez első részében az általános könyvtárosi ismeretanyagot tartalmazza; második részében pedig a szakosított anyagot, amely 35 tárgykört tárgyal zenétől kémiaig keresztül a Távolkelet társadalom-tudományáig. Ennek megfelelően két részre bomlott a képzés is: azok a hallgatók, akik az általános ismeretanyagot már elsajátították, szakosított oktatásban vehetnek részt anélkül, hogy előzetesen könyvtári gyakorlatot kellene folytatniuk. A Leeds könyvtárosképző iskolában ezt a tanmenetet követik. A szaktárgyakon kívül minden hallgató kiegészítő tárgyakat is felvesz: filmezést, nyelvtanulást stb. Igen jól bevált a tanulmányvezető rendszer: az előadások idejét csökkentették és a felső évfolyam hallgatói vagy az oktatói segédzsemet tanulókörszerűen vezeti le a hallgatók vitáját, értékelési dolgozataikat stb. A két éves képzés negyedik félévében két különböző intézményben folytatnak gyakorlatot a hallgatók: ezek közkönyvtárak, egyetemi, üzemi kutatóintézetek és egyéb könyvtárak egyaránt lehetnek. Ezekben referálást, indexelést, osztályozást, irodalomkutatást és minden más könyvtári munkafeladatot a gyakorlatban, szakmai ellenőrzés mellett végezhetnek el.

/H.G./

Vélemények az új továbbképzési rendszerrel kapcsolatban. - /Meinungen zum neuen System der Weiterbildung/ - Der Bibliothekar, 19.k. 9.sz. 1965.szept. p. 939-946.

A Bibliothekar 7. számában közölték az új továbbképzési rendszerre vonatkozó koncepciót, s vitát kezdeményeztek. E vita keretében most elhangzó vélemények szerint a továbbképzéssel kapcsolatos egyik komoly probléma, hogy amíg a könyvtárosok fizetésének kérdését nem rendezik, előírások útján nem kötelezhetik a könyvtárosokat egyre magasabb követelmények kielégítésére. Helytelennek tartja egy hozzászóló a kéthetes bontakozásos szemináriumok formájában történő továbbképzést, mivel ez a könyvtárak munkáját zavarja: a káderek száma ugyanis kicsi, ha többet közülük oktatás címen elvonnak a gyakorlati munkától, a munka színvonala romlik. Megnehezíti az oktató munkát, hogy a tanfolyamok-hallgatószámának tudása rendkívül nagy színvonal-különbségeket mutatott az eddigi tapasztalatok szerint. Javasolják az oktatásnak a gyakorlattal való még szorosabb kapcsolatát, esetleg módszertani kabinetek felállítását, melyek konzultációs lehetőséget biztosítanak a tanfolyamok hallgatóinak konkrét gyakorlati kérdésekkel kapcsolatban. - A hozzászólók még számos más gondolattal is gazdagítják a koncepciót.

/V.P./

108

023.5:658.386

Vélemények az új továbbképzési rendszerrel kapcsolatban. - /Meinungen zum neuen System der Weiterbildung/ - Der Bibliothekar, 19.k. 10.sz. 1965.okt. p. 1044-1051.

A folyóirat 7.számában nyilvánosságra hozták a továbbképzéssel kapcsolatos koncepciót, mellyel kapcsolatban vita indult.- A Német Könyvtárasszociáció regionális munkacsoportja szerint a továbbképzés a könyvtárosok szakmai kötelessége, de élesen el kell határolni a tulajdonképpeni könyvtárasképzést és a továbbképzést. A továbbképzést anyagi ösztönzéssel kell összekapcsolni. Az időszakos továbbképzést helyesnek és szükségesnek tartják. Elutasították a hétvégi tanfolyamok szervezésére vonatkozó javaslatot. A különböző könyvtár típusok munkatársai részére közös tanfolyamokat kell rendezni, de a szemináriumok már különbözőek kell, hogy legyenek.- A gerai körzeti könyvtár munkatársai a nyelvek területén való továbbképzés fontosságát, valamint a speciális ismeretek biztosításának szükségességét hangsúlyozták.- Barth arra mutat rá, hogy szükséges lenne a műszaki és természettudományos ismeretanyag átfogó jellegű oktatása a könyvtárosok részére, az oktatási módszereknek és segédesszközöknek /pl. jegyzetszorosítás/ a legkorszerűbbeknek kell lenni. /V.P./

109

023.5:658.386

Könyvtárosi fokozatok. - /Degrees in librarianship/ - PALMER, B.I. - The Library Association Record, 67.k. 9.sz. 1965.szept. p. 305-309.

Foglalkozik a könyvtárasképzéssel kapcsolatban Angliában folyamatban lévő változásokkal. Hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a könyvtárosokat teljes elfoglaltsággal /Full time/ képezzék ki az egyetemeken, és hogy az Egyesült Államokhoz hasonlóan emeljék meg a tanulmányi időt. Az angol könyvtárasképzés mindeddig koordinálatlan és a különböző helyeken más és más, általában azonban alacsony színvonalu volt. A képzésben résztvevő egyetemi hallgatók között igen sok volt, aki kénytelen volt tanulmányait rendes napi munkája után végezni s ez a színvonalat érezhetően rontotta. A második világháború alatt és után még azt is nehéz volt az illetékeseknek bebizonyítani, hogy könyvtárasképzésre egyáltalán szükség van. A fejlődésnek komolyabb lökést adott az ASLIB 1954-es kongresszusa, amikor külön bizottságot hoztak létre a nevelés kérdésének megvizsgálására. Az angol felsőoktatás általános válsága a kormányt is arra bírta, hogy komolyan foglalkozzon a kérdéssel, s ma a közös erőfeszítések alapján, de főleg az oktató személyzet rendkívül lelkes munkája nyomán a helyzet javulóban van. Az első valóban komoly egyetemi képzettséggel rendelkező könyvtárosok azonban csak 1970-ben kezdik majd meg munkájukat. /V.P./

180

A könyvtárközi kölcsönzés ökológiája /környezettana/. - /The ecology of inter-library loans/ - URQUHART, D.J. - Library Association Record, 67.k. 10.sz. 1965.okt. p. 341-349.

A könyvtárközi kölcsönzéssel kapcsolatban öt elemmel foglalkozik: az olvasókkal, a kiadványokat, dokumentumokat illető "termelés-sel", a könyvtárakkal, könyvtárosokkal és az előbbieket egymáshoz kapcsoló intézkedésekkel, kapcsolatokkal. A szakemberek megkivánják, hogy ne kelljen elmenniük a könyvtárba, hanem hozzák munkahelyükre a munkájukhoz szükséges irodalmat. Ez határozza meg a könyvtárközi kölcsönzés fejlődését. A kiadványok termelése egyre gyorsul, és a ritkán használt anyag volumene is növekszik. A könyvtárak esetében a fő hiba az, hogy csak saját állományuk katalógizálásával foglalkoznak, azon belül is főleg a könyvekkel - a feladat az volna, hogy ismertessék az olvasóval, milyen művek léteznek egy adott szakterületen. A könyvtárosok nem fejtenek ki elég propagandát a könyvtárközi kölcsönzés érdekében. Ennek okát a jelenlegi könyvtárközi kölcsönzési rendszer történetének elemzése során adja meg. Foglalkozik a köteles példányokra jogosult könyvtárak szerepével, a regionális könyvtárak jelentőségével, s a humán tudományok területét felölelő országos kölcsönkönyvtár kérdésével. Bemutatja az ilyen könyvtár kialakításának mintájaként számbajöhető könyvtári "prototípusokat".
/V.P./

Kötetkatalógus előállítás számítógéppel. - /The production of a printed Union Catalog by computer/ - MEAKIN, A.O. - The Library Association Record, 67.k. 9.sz. 1965.szept. p. 311-316.

A londoni közkönyvtári hálózat egy része, mely 17 könyvtárt fog össze, gondos gazdasági megfontolások után és számos cég ajánlatai alapján úgy döntött, hogy állományát rendszeresen kumulált, elektronikus számítógéppel előállított kötetkatalógusban tartja nyilván. A katalógust ETO, szerző és tárgy szerinti elrendezésben 4 havonta kumulálva 24 példányban állítják elő. Az első évben az első 24 példány elkészítése 1540 £-ba került, 9 év múlva az állomány növekedésének megfelelően már 6170 £-ba. A programozás 650 £-ba, a szükséges mágnesszalagok 150 £-ba kerülnek, s a munkát az ICT végzi el. Minden mű csak egyetlen sort foglalhat el /takarékosági okokból/ a katalógusban: egy sorban 120 jel lehet, ebből 10 az ETO szám, 40 a szerző neve, 51 a cím, kiadó és kiadási év, 16 a lelőhely. Igen sok gondot okozott a számítógépes rendezés belső menetéből adódó korlátozások megkerülése is. Ugyancsak nehéz volt magának a végleges katalógus formátumnak kidolgozása: a számítógép gyorsnyomató egysége által kiadott folytonos és nagyméretű papírtekerces csak kicsinyítéssel kombinált xerox másolás után vált valóban használhatóvá és kezelhetővé. Részletesen elemzi a számítógép használatának egyébként jelentkező messzemenő előnyeit.
/V.P./

112

025.343

A tárgy szerinti katalógus és az általános jellegű csoportok. -
/Der Sachkatalog und die Allgemeingruppen/ - BECK, H. - Zentralblatt
für Bibliothekswesen, 79.k. 10.sz. 1965.okt. p. 581-600.

A hagyományos tárgy szerinti katalógusok fő hibája, hogy egydimenziósak. Ennek kiküszöbölése két úton történhet: 1. a klasszikus megoldási törekvések esetén a tartalmat vagy a fogalmakat rangsort kifejező főfogalmakkal és mellékfogalmakkal kell ábrázolni, s még számos keresztutalás esetén is elvész a figyelembe vehető szempontok egy része, míg 2. az egyes jellemzők automatizált rendszerbe történő betáplálása esetén többdimenziós jelleg is elérhető. Az automatizált katalógus előállításához szükséges program elkészítéséhez elengedhetetlen, hogy előbb katalóguselméleti kérdéseket tisztázzanak. Ilyen kérdés pl. az általános jellegű fogalmak kódolása. Az általános jellegű fogalmak az "irodalomformák", az országmegjelölések és esetleg a kötésre vonatkozó utalások, melyek olyan jellemzők, amelyek bármely rendszerben állandóan visszatérnek. E cikkekben, mely egy sorozat első része, ismert katalógusok esetében vizsgálja meg és hasonlítja össze az ilyen állandóan visszatérő, általános jellegű fogalmak jelzésének és kódolásának megoldásait.

/V.P./

113

025.4

Válaszúton az osztályozás. - /Classification at the crossroads/-
MALTBY, A. - The Library World, 67.k. 784.sz. 1965.okt. p. 102-105.

Az osztályozás dilemmája: ha osztályozórendszere fenntartja jelzeti integritását, egyre korszerűtlenebb lesz - ha pedig lépést tart a tudományok fejlődésével, éppen változékonysága lesz hibája, és riasztja el a felhasználókat. Az angol osztályozáselmélet is ennek megfelelően két iskola harcát tükrözi: az egyik a meglévő rendszerek, elsősorban a Tizedes Osztályozás és az ETO revízióját kívánja, a másik új, elsősorban alkotóelemzéses osztályozórendszereket /faceted classification/ kíván létrehozni. Az utóbbi elvet vallja az angol Osztályozási Kutatócsoport is - és ezt indokolja a feldolgozandó irodalom mennyisége és osztályozásának mélysége is. Ezzel szemben áll egy elméleti és egy gyakorlati megfontolás: 1. minden osztályozórendszer időhöz kötött, tehát - LUND és TAUBE szerint - megfelelő megoldást csak az időszakonként legalkalmasabb osztályozórendszerek sora jelentene; 2. egy új osztályozórendszer felsőbbrendűségét a régiekkel szemben csak a gyakorlat mutatja meg, márpedig általában csak az új gyűjtemények vállalják a kísérlet kockázatát. Mindezzért valószínű, hogy a jövőben általában nem új rendszerek bevezetésére, hanem a régiek revíziójára kerül majd sor.

/H.G./

114

025.45

Lehetőségek az Egyetemes Tizedes Osztályozás továbbfejlesztésére. -
/Perspectivele dezvoltării clasificării decimale universale/ -

- DOMSA, I. - Studii si cercetari de documentare si bibliologie, 7.k. 1.sz. 1965.marc. p. 21-28.

Áttekinti a tizedes osztályozás eddigi fejlődését, részletesen beszámol a jelenlegi helyzetről és arról a munkatervről, amely 1962. szeptember 29-én a FID közgyűlése elé került, és amelynek értelmében most van folyamatban az ETO átdolgozása. Megállapítja, hogy az ETO életképesnek és alkalmazhatónak bizonyult, de továbbfejlesztésének szigorú korlátai vannak. A megvitatás alatt álló és ésszerűnek látszó javaslatok elfogadása esetén az ETO felépítése a következő volna:

- 0 - Általánosságok, oktatásügy, nyelv és irodalom, történelem, földrajz, biográfia;
 - 1/2 - Az ember és a világegyetem. Filozófia, vallás. A vallás esetleg az 1 főosztályba kerül, és ebben az esetben a 2 főosztály felszabadul a társadalomtudományok részére;
 - 3 - Az ember és a társadalom. A társadalomtudományok általában /esetleg a 2 főosztály felhasználásával/;
 - 4 - Kibernetika /esetleg nyelvészet/. Az anyag és az energia /az atomenergia is/;
 - 5 - Természettudományok./57 alatt esetleg a mezőgazdaság is/;
 - 6/72 - Alkalmazott tudományok és építészet
 - 73/79 - Művészetek
 - 8-9 - Fenntartva a jövőben várható újabb tudományok besorolására.
- /Sz.Gy./

115

025.45:061.2/430/

A Német Szabványügyi Bizottság ETO kiadványai. - /Die DK-Veröffentlichungen des DNA/ - SCHUCHMANN, M. - DK-Mitteilungen, 10.k. 5.sz. 1965.szept. p. 19-21.

A Német Szabványügyi Bizottság a huszas évek eleje óta a tárgyi feltárás és rendszerezés kérdéseit tevékenysége körébe vonta. Osztályozási albizottsága /1927-1928/ az ETO-nál kötött ki, 1929-ben már a 0 Általános munkák főosztály német nyelvű átdolgozását és bővítését eredményezte /publ. no. 158/. 1932-ben az előző hivatalos német rövidített kiadás /publ. no. 168/ jelent meg. A harmincas években a teljes kiadás előfutáraként a 621.3, a 666 és a 669.71 szakcsoport-részek német táblázatai. Az ETO 3. nemzetközi teljes kiadását ugyan csak ők hozták ki tíz kötetben 1934-1953. között. Az említett 1932-es rövidített kiadást másodszor 1941-ben, harmadszor 1955-ben publikálták. Ezenkívül ETO szakkiadásokat is feldolgoztak. Mindaddig, amíg ki nem alakultak az ETO fejlesztésének és módosításának nemzetközi szabályai, a német hivatalos kiadásokban számos olyan szövegezés fordult elő, amely nem konformis a hivatalos francia, angol fogalmazásokkal. Fokozatosan közös nevezőre hozták az eltéréseket. Különösen az ETO három nyelvű /angol-francia-német/ táblázatai /1958/ óta törekedtek erre. A Német Szabványügyi Bizottság folyóiratával, a DK-Mitteilungen innál 10 évfolyamával a fontosabb változásokat nyomon követi. Az ETO mind általánosabb használata mégis elindította a második német, nyolcadik nemzetközi kiadást. Eddig az 5, a 62, a

63/65 és a 66 jelzetű kötetek jelentek meg /1958-1965/. Továbbiak feldolgozás alatt. Ugyancsak befejezéshez közeledik az ETO középkiadása német nyelven. Mindezen kiadványok aránylag gyors megjelenését az a kartotéka teszi lehetővé, amely szákszámonként regisztrálja az 1934-es állapotot és az azóta bekövetkezett minden változást.

/V.K./

116

025.5

Témafigyelési szolgálatok értékelése a felhasználó szempontjából. - /A user's assessment of current awareness services/ - BOTTLE, R.T. - J. of Documentation, 21.k. 3.sz. 1965.szept. p. 177-190.

Táblázatban illusztrálja, hogy milyen nehéz megtalálni egy újonnan kialakuló tudományág irodalmát a referáló folyóiratokban. A legújabb szempontokat ugyanis csak bizonyos tudományos előrelátással rendelkező referálók képesek munkájuk során figyelembe venni. A témafigyelési szolgálatoknak jelenleg 3 típusa terjedt el: a cikkek címe, a szelektíven kiválasztott referátumok és a "citation indexe" felhasználása alapján működik. E szolgálatok közül a legismertebbeket kiválasztva összehasonlítást végez a szolgálat megindításának időpontja, a figyelt folyóiratok száma, az átfutási idő, a megjelenési gyakoriság és a szolgálat típusa szempontjából. Fontos információk nyerhetők a nyilvánossággrahozatal céljából elfogadott anyagok jegyzékével és az un. Newsletterekkel. Mindenesetre fennáll az a helyzet, hogy a leggyorsabb témafigyelés sem tud előbb hírt adni az új eredményekről, mint ahogy azoknak nyilvánossággrahozatát az érintett intézetek, vállalatok engedélyezik, s így valóságos ipari kémkedésre van szükség a gyorsabb tájékoztatás biztosításához. 3 hasonló gyors tájékoztató szolgálatot hasonlít össze a felhasználó szempontjait figyelembe véve. /Chemical Titles, Current Chemical Papers és Corrent Contents/

/V.P./

117

026:62+026:331.881

Műszaki és szakszervezeti könyvtár - különböző feladatok, közös tevékenység. - /Fachbibliothek und Gewerkschaftsbibliotheken - verschiedene Aufgaben gemeinsam Handeln/ - Der Bibliothekar, 19.k. 10.sz. 1965.okt. p. 1037-1042.

A szerkesztőség számos műszaki és szakszervezeti könyvtárhoz körkérdezt intézett: hogyan dolgoznak együtt? A válaszok közül néhányat közread: az O.Grotewohl kombinátban a két könyvtár együttműködési megállapodást kötött, elhatárolták a gyűjtőköröket, a szakkönyvtár anyagi eszközeivel támogatja a szakszervezeti könyvtár szakkönyvbeszerzését, a két könyvtár kicseréli újbbszerzési listáit, katalóguscseréit. A szakszervezeti könyvtár a kombinátban belül kis könyvtári hálózatot épített ki, a műszaki könyvtár centralizált. A MIKA üzembn a szakszervezeti könyvtár mindennemű szakirodalom beszerzését átadta a műszaki könyvtárnak, az új beszerzéseket koordinálják,

s a tájékoztatói szakemberek és a szakszervezeti könyvtár között is jobb kapcsolat kiépítésére törekszenek.- Az IFA gyáron belül a különböző könyvtárak munkatársai egyetlen nagy munkaközösséget hoztak létre, s pl. kéthetenként megbeszélik az új beszerzéseket.- Három henningsdorfi könyvtár az állománykiépítés koordinálásán túlmenően az anyag feldolgozásában, katalógizálásában, a katalóguscédulák elkészítésében is együttműködik.

/V.P./

118

026:621.039:002.61

Nagybirtannia központi atomenergia könyvtára és információs központja. - /U.K. Atomic Energy Authority Library/ - SMITH, J.R. - HARTAS, J.C. - The Library Association Record, 67.k. 9.sz. 1965. szept. p. 297-301.

Angliában Risleyben van az atomkutatás egyik központja, ahol 4000 ember dolgozik, s ennek egyharmada aktívan használja a könyvtárat. A könyvtár szervezetiileg 4 egységből tevődik össze: a tulajdonképpeni könyvtárból, a kutatási jelentések tárából, a fordítóirodából és a tájékoztató irodából. Részletesen ismertetik a tervezés és berendezés során követett szempontokat, az egyes helyiségek alapterületét és elrendezését. Különösen nagy súlyt fektettek a világítás megoldására: rejtett fénycsövekkel 26-32 lumen/négyzetláb megvilágítást biztosítottak, ami igen magas érték. A helyiségek tágasak: 13 190 négyzetláb terület áll rendelkezésre a 300 000 műből álló állományhoz.

/V.P./

119

027.021:025.5

A tudományos-műszaki könyvtárak szerepe a tájékoztatásban. - /Rol' naucno tehnicesszkijh bibliotek v informacionnoj dejatel'noszti/ - MOROZOVA, E.N. - Naucno Tehnicesszkaja Informacija, 9.sz. 1965.szept. p. 7-9.

A lap szerkesztői ezt a cikket vitaindítónak szánták. A tudományos-műszaki könyvtárak a Szovjetunióban szervesen beilleszkednek a tájékoztató szervek állami rendszerébe. A tájékoztató szervekkel együtt végzik az információs bázisok kiépítését. Sajnos azonban előfordul az információs szolgálat egyes láncszemeinek elszigeteltsége is, ennek következménye szükségtelen párhuzamosságok kialakulása, amire a szerző konkrét példákat közöl. Ilyen munkaszervezés esetén a műszaki könyvtár feladatkörét indokolatlanul elveszik más részlegek, s gyakran nem megfelelő színvonalon végzik. Az ok ugyanakkor gyakran a műszaki könyvtár munkájának nem kielégítő volta. A szerző véleménye szerint minden műszaki könyvtár elsőrendű feladata a primer dokumentumok állományának megfelelő kiépítése, valamint a tájékoztató apparátus munkájának eredményeképpen létrejövő kartotékok vezetése. A könyvtárak funkciója a tájékoztató bibliográfiai tevékenység is, valamint a bibliográfiai ismeretek alapjainak terjesztése az olvasók körében. Tájékoztatást kell adniuk a nem publikált irodalomról is.

Különösen jelentős a műszaki könyvtárak tevékenysége olyan vállalatoknál, ahol nincs műszaki tájékoztató iroda.

/V.P./

120

027.4:022.9

A detroiti közművelődési könyvtár gépesítése. - /Automation in the Detroit Public Library/ - MOHRHARDT, Ch.M. - ALA Bulletin, 59.k. 9.sz. 1965.okt. p. 829-833.

A könyvtár gépesítése három típusú berendezéssel történt. 1. Vízszintes és függőleges görgős szállítópályák az utcaszíni kölcsönzőszolgálatot kötik össze az alagsori tárolóhelyiséggel. A szállítópályákon a 20 kg könyvet szállító műanyag rekeszek 4 és fél perc alatt érkeznek fel a napi 3500 kötet forgalmu kölcsönzőbe. A szállítópályákat telefontárcsás diszpécser berendezés vezérli. 2. Négy csőposta berendezés köti össze a különböző olvasószolgálati részlegeket. Ezen futnak például a 450 000 kölcsönző nyilvántartólapjai, amelyeket max. 5 perc alatt lehet a központi nyilvántartóból a kölcsönzőbe juttatni. Egy másik csőrendszeren közvetlenül a megfelelő raktári körzetbe jutnak a könyvkérések, s így nagy raktárosi létszámmegtakarítást tudnak elérni. 3. Végtelen láncu könyvfelvonó, amelyen 2,5 m-ként vannak a szállítórácsok. Minden szinten fogas üritőberendezés automatikusan emeli ki és helyezi szállítórekeszbe az arra a szintre címzett szállítmányt. A felvonó óránként 420 utasítás végrehajtására képes; sebessége 25 m/óra.

/H.G./

121

027.7:681.3

Számítógépek egy új egyetemi könyvtárban. - /Using computers in a new university library/ - DECKER, J. - ALA Bulletin, 59.k. 9.sz. 1965.okt. p. 823-836.

A Florida Atlantic University ultramodern könyvtárának kezdetől fogva elektronikus számítógép is rendelkezésére áll. 25 000 katalogizált kötetet már mágnesszalagon tartják nyilván; ez a szám 1970-re kb. 350 000-re nő. IBM 357-es berendezéssel bonyolítják le a kölcsönzést /kölcsönzők, könyvtárak, raktári jelzetek és határidők szerint naponta összeállított jegyzékek; előjegyzések; kölcsönzési statisztikák stb./. A számítógépet a szerzeményezés munkájában /a feldolgozott művek napi jegyzéke, az állománygyarapítási költségek napi alakulása stb./, a sorozati kiadványok feldolgozásában /folyamatosan megjelenő sorozati kiadványok jegyzéke kéthetenként, sorozati kiadványok cím- és szakkatalógusa havonként stb./ és kötetkatalógusok összeállítására /szerzői, cím- és szakkatalógusok, háromhavonként megjelenő kiegészítésekkel/ is felhasználják. Maga a számítógép az egyetem számítástechnikai központjában működik; a könyvtár munkatársai azonban alaposan ismerik a számítógép működését, programozási lehetőségeit, hiszen alkalmazási területének meghatározását és felhasználásának elemzését maguknak kell elvégezniük.

186

Az IBM 1460-as számítógépre a megfelelő programok kialakítása csak a kötetkatalogusok esetében több hónapos megfeszített munkát jelentett. Ehhez a Library of Congress gyakorlatától és az ALA szabványaitól eltérő besorolási szabályokat kellett kialakítani, egyszerűsített katalogizálási szabályokat kellett bevezetni, és végül revideálni kellett a munkát, mert az egyetem áttért egy IBM 360-as számítógépre. A Library of Congress központi kataloguscéduláinak felhasználásával egy katalogizáló naponta 100 könyvkártyát készít elő lyukasztásra. Az információ-visszakeresés mélyebb feltárási igényét azonban egyelőre nem tudják kielégíteni. A számítógépes kötetkatalogus előnye mellett a betáplált adatokból egyúttal kataloguskártyák, bibliográfiák stb. is nyomtathatók; a katalogus hírközlő rendszereken más könyvtárakba is továbbítható stb./ jelentős hátránya, hogy a nyomtatás költséges: 100 000 dokumentum szerzői cím- és szakkatalogusának nyomtatása IBM 1403-as berendezés 100 gépi óráját köti le, s ehhez járul még az offset nyomás és a kötés költsége. A számítógéppel készülő kötetkatalogusok helyett talán a bejelentett nagyteljesítményű, találmányos vizsszakereső mágneses memóriák hozhatnak majd megoldást. A könyvtár számítógépes feldolgozásai egyet mindenképpen bizonyítottak: a gépi feldolgozáshoz feltétlenül szükség van országos könyvtári szabványok kidolgozására és bevezetésére.

/H.G./

122

027.7/73/

Az iskolai könyvtárak Knapp-terve. - /The Knapp school libraries project/ - GAVER, M.V. - ALA Bulletin, 59.k. 9.sz. 1965.okt. p. 806-809.

A Knapp alapítvány 1963-ban ötéves iskolai könyvtárterv megindítását tette lehetővé. A terv középpontjában a magániskolák álltak; ezekkel szemben hármas célkitűzése a következő volt: 1. nyolc, nagy földrajzi egységenként kiválasztott iskolai könyvtárban az ALA könyvtári szabványait mind teljesebben kívánta megvalósítani; 2. demonstrálni kívánta a könyvtárak szolgáltatásainak hatékonyságát saját iskolájukban; 3. lehetővé akarta tenni más oktatási szakértő csoportok számára a nyolc könyvtár munkájának tanulmányozását. A terv ezekkel a célkitűzésekkel az egyetemi és a közművelődési könyvtárak szempontjából is számottevő volt. Az egyes kiválasztott könyvtárak munkáját évente 400-500 látogató tanulmányozta; ezek zömmel oktatási szakemberek és nem könyvtárosok voltak. A terv sikerét a kiválasztott könyvtárakról készített filmek gyakori vetítése is igazolja: ezeket - televízióadást is beszámítva - egymillió néző látta. A filmeket több állam is megvásárolta.

/H.G./

123

028.8

Kapcsolat az olvasókkal: hogyan lehet kölcsönös megértést teremteni egy ipari tájékoztató szolgálat és ügyfelei között. - /Public relations: how to create mutual understanding between an industrial information service and its clientele/ - HINDSON, R. -

187

Aslib Proceedings, 17.k. 9.sz. 1965.szept. p. 260-268.

Valamely szociális tevékenységgel kapcsolatban hajlamosak vagyunk arra, hogy az embereket csoportokba soroljuk, s egy vállalati tájékoztató iroda ügyfelei szinte automatikusan csoportokba oszlanak munkájuknak és beosztásuknak megfelelően, - de az emberekkel mindig egyénenként kell foglalkozni. Részletezi a tájékoztató szolgálat feladatait és tevékenységét és rámutat arra, hogy a szolgálat egyszerűen képtelen dolgozni, ha nem talál kellő megértésre és támogatásra a felhasználók részéről. A felhasználókkal való kapcsolat terén kutatásokat kell végezni, terveket kell készíteni és azokat végre kell hajtani. Ismerni kell a vállalatvezetés elgondolásait és terveit, s a vezetőséget meg kell nyerni a tájékoztatás ügyének, céljainak. A felhasználókról minden lehetséges információt össze kell gyűjteni. Tudni kell arról, hogy honnan és milyen szakirodalmi tájékoztatást kapnak a vállalaton kívülről. Ismerni kell a vállalat tevékenységét, és rendszeres megbeszéléseket kell folytatni a egyes részlegek vezetőivel. Ezen információk alapján lehet a kapcsolatok javítására tervet készíteni. Minden propagandaeszközt meg kell ragadni a vállalaton belül a tájékoztató szolgálat munkájának ismeretetésére. Tájékoztató a Colville cégnél követett konkrét módszerekről.

/V.P./

124

048.8:05

Időszerű kérdések a referáló lapok területén. - /Aspecte actuale in legătură cu revistele de referate/ - IOSIPESCU, E. - TOMA, E. - Studii și cercetări de documentare și bibliologie, 7.k. 1.sz. 1965. márc. p. 29-37.

Beszámoló a rohamosan növekvő számú tudományos kiadványok tartalmát feltáró, de szaporodásukkal a tudományos kutatóknak már-már újabb nehézségeket okozó dokumentációs kiadványok jelenlegi helyzetéről. Számadatokat közöl arra vonatkozólag, hogy az egyes szakterüományokon belül milyen mértékű az információk feltárása és a referáló munkák közötti átfedés, és hogy az eredeti cikkek megjelenése után általában mennyi idő múlva jelenik meg a referátum. Önállóan összeállított bibliográfiákon alapuló vizsgálatok szerint a kiadványok 27 %-át egyetlen referáló lap sem dolgozza fel, 27 %-áról egy-egy referátum jelenik meg, és 46 %-áról több referátum vagy cikközlés is megjelenik, amiből arra lehet következtetni, hogy pusztán csak a referáló lapok alapján kimerítő bibliográfia nem állítható össze. A párhuzamosság igen nagymértékű: egy-egy cikkről 2.7 - 3.9 referátum is készül; a szabadalmakkal, értekezésekkel, kutatási jelentésekkel és kongresszusi előadásokkal viszont kevés referáló lap foglalkozik. Ezzel kapcsolatban nagyon előnyös a dokumentációs munkák központosítása és helyénvaló volna az országok közötti együttműködés megszervezése.

/Sz.Gy./

"Műszaki rajz-alaplemezek" /rota/ nyilvántartása peremlyukkártyákon. - /Kartoteka "Tehnicoszkie plansetü" na kartah sz kraevoj perforaciej/ - BELJAEV, P.G. - Naucsno Tehnicoszskaja Informacija, 7.sz. 1965.jul. p. 30.

Az egyik gyár műszaki-tájékoztatási osztályának műszaki kabinetje több mint 400 műszaki rajz-alaplemez tart nyilván az új technikáról és a korszerű technológiáról, éspedig: gyártmányszerkezetekről, új szerszámgépekről, automatasorokról, vágó- és mérőeszközökről, berendezések korszerűsítéséről, valamint a fémek hideg- és meleg- megmunkálásának különböző módszereiről. Ebben az anyagban az eligazodás a műszaki tájékoztatási osztályon 1963. év végéig csak az emlékezet alapján történt, és ezért a tematikai vándorkiállítások kiegészítése a szükséges műszaki rajz-alaplemezekkel /rota/ sok időt vett igénybe.

Moszkvai és más vállalatok tapasztalatai alapján elhatározták a "Műszaki rajz-alaplemezek" kartotékjának kétsoros peremlyukkártyákon való létrehozását, amelyeken a következő adatokat tartják nyilván: 1. a műszaki rajz-alaplemez száma, 2. műszaki rajz-alaplemezek száma az adott témára, 3. a műszaki rajz-alaplemezekre ragasztott fotonegativok száma, 4. utalás a műszaki rajz-alaplemez meglétére a Szovjetunió Népgazdasági Eredményeinek Kiállításán, 5. a szerkesztő neve, 6. a műszaki rajz-alaplemez lelőhelye, 7. a műszaki rajz-alaplemez negatívjának száma, 8. a műszaki rajz-alaplemez témája /a téma megjelölése megfelel a megmunkálás alkalmazott 15 módjának/, 9. az üzemi bevezetés időpontja, 10. a munkás adatai, aki az anyagot a műszaki rajz-alaplemez elkészítéséhez szolgáltatta.

A lyukkártyák ezenkívül egyéb adatokat is tartalmaznak, mint pl. a berendezések fajtái, a műszaki fejlesztés módja.

/P.S./

Memóriaegység létesítésének módjai az ismétlődő információk egyszerű leírásával. - /Szposzobü posztroenija zapominajuscsih usztrojsztv sz odnokratnoj zapisz'ju povtorjajuscsejszja informacii/ - LEVINSZKIJ, L.Sz. - CUHAJ, A.N. - Naucsno Tehnicoszskaja Informacija, 7.sz. 1965. jul. p. 31-33.

Az utóbbi időben nagy figyelmet szentelnek olyan memóriaegységek létesítésének, amelyek kettes-kódolt formában tárolják az információt és a keresett szót nem a cím, hanem a keresett szó tartalma, azaz az asszociációs memóriaegységek felépítésének alapján adják ki. Ezzel kapcsolatban nagy érdeklődésre tart számot az információk optimális elhelyezésének problémája a memóriaegységben, amit az egyes részeiben megismétlődő információk feldolgozásának feladata diktál. Ilyen feladatok különösen a nagyterjedelmű szótárak készítése során merülnek fel.

A vázolt emlékezőegységben a felesleges információ-visszakérés kiküszöbölését különleges lejegyzési és visszaolvasási program biztosítja.

Az ismertetett asszociációs emlékezőegység-változat, amelyben az emlékezőelemet piramidális kettes desifrátor alakjában építették ki, automatikusan biztosítja az ismétlődő információ egyszeri leírását.

/P.S./

127

681.3.01:007

Tud a gép gondolkodni? - /Can a machine think?/ - BOIKO, E.I. - NLL Tranlations Bulletin, 7.k. 9.sz. 1965.szept. p. 791-798.

A moszkvai Pravda 1964. augusztus 8-i számában V.Tugarinov tollából megjelent cikkkel kapcsolatban arra mutat rá, hogy mennyire kell ügyelni a tudomány és a tudományos-fantasztikus elképzelések közötti éles határvonal megvonására. Leszögezi, hogy mindeddig nem született olyan meggyőző érvelés, mely a gépek gondolkodási képességét bebizonyította volna. Ezzel szemben a következő fő érvek állnak: 1. Amit a természet hosszú fejlődés eredményeképpen létrehozott, nem teremthető meg mesterségesen; 2. A psyche a biológiai mozgásforma terméke és nem teremthető meg alacsonyabb mozgásforma alapján; 3. A gondolkodás szimulálható, de nem reprodukálható; 4. Az ember gondolkodását társadalmi környezete határozza meg, s így az nem teremthető meg a technológia által; 5. A gép sohasem rendelkezhet szubjektivitással és tudatossággal. - Tugarinov főleg a 3. és 5. pontot próbálja megcáfolni, s a szerző e cáfolattal száll szembe. Véleménye határozott és egyértelmű: csak a gépeket létrehozó ember képes a gondolkodásra.

/V.P./

128

771.3:778.14

Irat archiválás mikrofilm-futószalag-automatával irat fényképezéshez. - /Schriftgut-Archivierung mit Mikrofilm-Fließbild-Automaten für Schriftgut-Verfilmung/ - GALANT, J.J. - DANNER, P.A. - Reprographie, 5.k. 6.sz. 1965.okt. p. 129-130.

A zürichi Alos cég "Microflow" néven olyan mikrofilmfelvévőgépet hozott forgalomba, amely a filmet folyamatosan előhívja, és a felvétel után néhány perc múlva a kész film már ellenőrizhető.

A készülék 8 mm-es dokumentfilmre dolgozik, 7 x 10 mm-es felvételeket készít, maximum A 4-es, egy oldalas dokumentumokról. A megvilágítás után a film fixirelőhívóba kerül, majd mosás és szárítás után egy beépített nagyító segítségével ellenőrizhető. A speciális panchromatikus film kiegyenlíti a különböző dokumentumok árnyalati különbségeit.

A filmkazettába 120 m film tölthető, amely 12 000 Din A 4-es dokumentum felvételére elég. A film kitűnő feloldóképességű és ezért a felvételek élessége minden igényt kielégít. A kidolgozáshoz szükségtelen folyóvíz, 2 liter előhívó elég egy kazetta filmhez, a mosás állóvízben történik.

A felvévőgéphez olvasó és visszanyagító készülék tartozik, valamint egy filmarchívum 150-200 000 filmkocka részére, tűzbiztos anyagból. Az egész berendezés írásztalon elhelyezhető.

/G.A./

190

129

778.1

Utmutató a reprodukciós eljárásokhoz. - /A guide to reproductive processes/ - BARTLETT, H.A. - Office Methods and Machines, 12.k. 142.sz. 1965.okt. p. 760-766.

A reprodukciós eljárások két csoportba sorolhatók: vagy többszörözők /stenciles és szeszes eljárások, fénymásolás, ofszet-eljárás, különböző címíró és automatikusan gépiró eljárások/; vagy másolók /fényképezés és más ezüstsós eljárások, hőmásolás és elektrosztatikus másolás/. Az egyes eljárások lényegének rövid ismertetése, felhasználási körének és költségeinek meghatározásán túl néhány új többszörözési és másolási megoldás is szerepel. Több hengerről történő többszörözéssel megvalósult a több színű stencilezés. Fotocellával működő elektronikus stencil-berendezés tónusos ábrák többszörözésére is alkalmas. Új fénymásoló berendezéseket gazdaságosan kapcsoltak számítógépek kiíróegységeihez. Még 1961-ben bejelentett az Unilever cég egy egyszerű, óránként 6000 másolatot előállító hőmásoló eljárást: az eredetit olajfilmmel vonják be, ezt infrasugárral melegítik, majd a sötét felületekről leolvadt olajfilm helyét festékkel töltik ki. 1966. végére várják az új xerox-berendezés megjelenését az Egyesült Államokban. Ez a többszörözők és a másoló tulajdonságait egyesíti és a jelenlegi xeroxoknál 4-6-szor gyorsabban másol majd.

/H.G./

130

778.14:002.513.3

Hatékony információ-tárolás mikrofilmen. - /Microfilm for active files/ - Office Methods and Machines, 12.k. 142.sz. 1965.okt. p. 857-860.

A 3M Company új mikrofilm berendezése 16 mm-es felvevőgépből és Filmac 400 típusú olvasó-nyomtatóból áll. Ára 1360 angol font, helyigénye fél íróasztallap-felületnyi. Percenként 30 m mikrofilmet vesz fel a dokumentumokról, naponta 5000 dokumentumot /A/4-es lapot/ ad ki a rendszer. Az egyes mikrofilmre vehető dokumentumok szélessége 35 cm, hossza tetszőleges lehet. A felvételkor a kicsinyítés 24:1 arányú. Felvételkor számlálóberendezés rögzíti 15 cm-enként index-szalagra a mikrofilmmező számát. Visszakereséskor az index-szalag és ezzel egyidejűleg a film - 120 m/perc sebességgel fut a leolvasó ernyője mögött, míg csak megközelítőleg nem egyezik a keresett dokumentumszám az index-szalag számaival. Ekkor az index-szalag lassabb futásra kapcsolható, majd ez és a film pontosan a keresett dokumentumra állítható be. Egy dokumentum megkeresése a 30 m-es filmszalagon 12-15 mp-ig tart, a 36 x 24 cm nagyságú másolat nyomtatása 6 mp alatt történik.

/H.G./

131

778.14

Megőrzés, rendszerezés, kutatás és megtalálás a rajzfényképezésnél. - /Aufbewahren, Ordnen, Suchen und Wiederfinden bei der Zeichnungsverfilmung/ - WOCHERLE, U. - Reprographie, 5.k. 6.sz. 1965. okt. p. 126-128.

Rajzok fényképezésére legalkalmasabb a 35 mm-es perforátatlan film. Ezt a filmet raktározhatjuk tekercsben, csikban, vagy egyenként.

A tekercsben történő raktározás igényli a legkevesebb helyet. Az egyes filmkockák nem veszhetnek el és a raktározási költségek minimálisak. Hátránya, hogy utólag nem egészíthető ki, és az egyes filmkockák kikeresése sok időbe telik.

A filmszikok rendszerint 4-6 negatívból állnak, melyeket átlátzó tasakban raktározunk. A tasakokon hosszában szerepel a számozás és felirat, ezért ezeket egymás mögött lehet raktározni, úgy mint a katalóguskártyákat. Előnye ennek a rendszernek, hogy a mikrofilmcsikokat és egyes kockákat együttesen is lehet raktározni.

Az egyes mikrofilmek raktározása sokféle előnnyel jár, a rajzokon változtatásokat lehet végezni, és minden változtatást csatolni lehet az eredeti negatívhoz. A számozott filmek feleslegessé teszik a katalogizálást. A filmek nem rongálódnak és könnyen másolhatók.

/G.A./

132

778.14

Megőrzés, rendszerezés, kutatás és megtalálás a mikrofilm-archiválásnál. - /Aufbewahren, Ordnen, Suchen und Wiederfinden bei der Mikrofilmarchivierung/ - SCHEFFEL, W. - 5.k. 6.sz. 1965. okt. p. 123-125.

A mikrofilmarchiválás szempontjából a legkevesebb helyet foglalja el a tekercsfilm, egyben a legolcsóbb és legbiztonságosabb. Hátránya, hogy a tekercsben lévő anyag nem egészíthető ki és a felvételezés sorrendje nem változtatható. Ha a mikrofilmtekercset azonos számozással látják el kockaként, mint az eredeti dokumentumot, akkor a tekercsben lévő anyag ugyanolyan könnyen megtalálható /kikereshető oldalszám szerint/, mintha egy könyvet lapoznánk.

Az egyes művek vagy fejezetek kezdetét, felosztását különböző módszerekkel lehet a filmen megjelölni. Automatikus szelektáló rendszerrel a felvételek mellé fénypontok fényképezhetők, melyek segítségével a mikrofilmkockák teljes biztonsággal kikereshetők.

A mikrofilmek raktározhatók mikrocsik formájában, vagy felvételei csoportok szerint is. Erre a célra különösen alkalmas a filmkártya, amely előállítható filmszikból, vagy direkt fényképezéssel.

Egyes filmkockákat átlátzó tasakokban raktározunk, melyeket megfelelő számozással látnak el. A filmkockák elhelyezhetők peremlyukkártyákba vagy gépi lyukkártyákba is, ezáltal lehetőség nyílik automatikus válogatásra.

/G.A./

S
—
S

192